

Damir Juras*

STEGOVNA ODGOVORNOST VOJNIH OSOBA U PRAVU REPUBLIKE HRVATSKE

SAŽETAK

U radu se daje prikaz uređenja stegovne odgovornosti vojnih osoba u Republici Hrvatskoj, a uz pojedine institute navode se stajališta pravne teorije i sudske prakse. Uvodno se definiraju pojmovi vojne osobe i stegovne odgovornosti te navode pravila postupanja, načela i posebnosti službe u oružanim snagama. U središnjem dijelu rada autor definira vojnu stegu te opisuje vrste kršenja vojne stege, vrste stegovnih sankcija i pravila vojnostegovnog postupka. Posebno se ističe da su vojne osobe dužne načela ponašanja poštivati u vojnoj službi i izvan nje. Zaključak autora je da je zakonodavac pravno kvalificirao sva moguća kršenja vojne stege i propisao dostatan broj sankcija kojima se može postići svrha kažnjavanja, kao i da je vojnostegovni postupak uređen na detaljan i jasan način.

Ključne riječi: stegovna odgovornost, stegovni postupak, stegovna sankcija, vojna osoba, vojna stega

*Dr. sc., policijski savjetnik, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Odjel prvostupanjskog disciplinskog sudovanja, Split. Autor u tekstu iznosi osobna stajališta.

UVOD

Služba u Oružanim snagama¹ je obavljanje Ustavom Republike Hrvatske², zakonom i drugim propisima uređenih vojnih i drugih stručnih poslova koji se u Oružanim snagama obavljaju kao služenje vojnog roka, dragovoljno vojno osposobljavanje, kadetska služba, djelatna vojna služba, služba pričuvnog sastava i služba državnih službenika i namještenika. Pripadnici Oružanih snaga su vojne osobe i državni službenici i namještenici (čl.1. st. 2.-3. Zakona o službi u oružanim snagama³).

Predmet ovog rada je stegovna odgovornost vojnih osoba koja je uređena odredbama ZSOS-a i propisima na koje ZSOS upućuje, dok je stegovna odgovornost državnih službenika i namještenika u Oružanim snagama uređena Zakonom o državnim službenicima⁴ na jednak način kao i za većinu državnih službenika i namještenika u Republici Hrvatskoj⁵.

Vojne osobe su: djelatna vojna osoba, ročnik, kadet i pričuvnik. Djelatne vojne osobe su: djelatni vojnik/mornar, djelatni dočasnik, djelatni časnik, vojni specijalist. Vojnik/mornar je osoba koja je vojnom obukom osposobljena za obnašanje vojničkih dužnosti u Oružanim snagama. Dočasnik je osoba koja je vojnom obukom i izobrazbom

¹Oružane snage su snage organizirane za obranu Republike Hrvatske i saveznika vojnim sredstvima te za druge oblike uporabe i korištenja u skladu sa zakonom i međunarodnim pravom.-čl. 3. st.1. t. 3. Zakona o obrani, Narodne novine-NN, br. 73/13.

²Ustav Republike Hrvatske-Ustav, NN, br. 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10, 5/14.

³Zakon o službi u oružanim snagama-ZSOS, NN, br. 73/13.

⁴Zakon o državnim službenicima-ZDS, NN, br. 92/05, 107/07, 27/08, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12-proč. tekst, 37/13, 38/13.

⁵Pojedine kategorije državnih službenika (policijski službenici, carinski službenici, državni službenici u sustavu izvršavanje kazne zatvora, državni službenici u sustavu vanjskih poslova, državni službenici u sigurnosno-obavještajnom sustavu) imaju zasebno ili djelomično različiti i nadopunjen sustav stegovne odgovornosti u odnosu na sve druge državne službenike: čl. 93.-114. Zakona o policiji, NN, br. 34/11, 130/12; čl.100.-117. Zakona o carinskoj službi, NN, br. 68/13, 30/14; čl. 36.-37. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, NN, br.28/99,55/00,59/00,129/00,59/01,67/01,11/02, 190/03-proč.tekst, 76/07,27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 56/13, 150/13; čl. 51.-56. Zakona o vanjskim poslovima, NN, br. 48/96, 72/13, 127/13; čl. 88.-93. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske, NN, br. 79/06, 105/06. Na odgovornost namještenika za povrede radne dužnosti odgovarajuće se primjenjuju odredbe ZDS-a o odgovornosti državnih službenika za povrede službene dužnosti (čl. 139.a ZDS-a).

osposobljena za obnašanje dočasničkih dužnosti u Oružanim snagama i kojoj je dodijeljen dočasnički čin. Časnik je osoba koja je civilnom te vojnom izobrazbom i vojnom obukom osposobljena za obnašanje časničkih dužnosti u Oružanim snagama i kojoj je dodijeljen časnički čin. Vojni specijalist je osoba koja posjeduje specijalizirana znanja i vještine potrebne za obnašanje vojnih dužnosti u rodovima borbene potpore, službama i strukama i koja je raspoređena na poslove određene za vojnog specijalista. Ročnik je vojna osoba na dragovoljnom vojnom osposobljavanju ili obveznom služenju vojnog roka tijekom kojeg se vojnom obukom osposobljava za obnašanje vojničkih dužnosti u Oružanim snagama. Kadet je vojna osoba koja se na temelju ugovora sklopljenoga s Ministarstvom obrane civilnim obrazovanjem te vojnom izobrazbom i obukom osposobljava za dužnosti časnika u Oružanim snagama. Pričuvnik je osoba iz pričuvnog sastava Oružanih snaga u skladu s odredbama Zakona o obrani. Ugovorni pričuvnici su osobe koje su s Ministarstvom obrane sklopile ugovor o službi u ugovornoj pričuvi Oružanih snaga. Ročnik, pričuvnik i ugovorni pričuvnik postaju vojne osobe stupanjem u Oružane snage. Kadeti postaju vojne osobe sklapanjem ugovora o osposobljavanju (čl. 3.-5. ZSOS-a).

Za kršenje vojne stege odgovaraju vojne osobe dok su u službi u Oružanim snagama. Iznimno, ako je stegovni postupak pokrenut za vrijeme trajanja službe, djelatne vojne osobe odgovaraju za stegovne prijestupe počinjene tijekom službe u Oružanim snagama i nakon prestanka službe⁶. Ako vojnostegovni sud ocijeni da bi vođenje stegovnog postupka nakon prestanka službe djelatne vojne osobe bilo nesvrhovito, obustavit će postupak (čl. 176. ZSOS-a).

⁶ Paragrafom 243. do 244. Zakona o činovnicima iz 1931. godine, bilo je određeno da će penzioneri (umirovljenici) odgovarati disciplinski: 1. za disciplinske prijestupe učinjene za vrijeme dok su bili aktivni službenici, 2. za teške povrede ugleda njihovog reda učinjene u penziji, 3. za zločinstva i nečasna djela za koja je nadležan redovni sud. Kao kazne za penzionere bile su određene: 1. umanjenje penzijskih prava, najviše do 20% za neko ograničeno vrijeme, najviše do 10 godina, 2. gubitak prava na penziju. – pobje: G. Stojanović., *Disciplinska odgovornost banovinskih i gradskih službenika u Banovini Hrvatskoj*, Zagreb, 1940, 56-57.

Stegovna odgovornost se može definirati kao odgovornost vojnih osoba za povredu zakonskih obveza i pravila struke, za koju se u propisanom postupku od strane nadležnog tijela izriče zakonom određena kazna⁷. Svrha stegovne odgovornosti je osigurati učinkovito i zakonito obavljanje službenih zadaća te zaštititi čast i ugled službenika odnosno ugled službe u cjelini⁸. Drugim riječima, bez stege odnosno poštivanja

⁷ Stegovna odgovornost se različito definira u pravnoj teoriji, pa tako i kao: „odgovornost za narušavanje određene radno pravne norme.“ (Lj. Mitrović, „Disciplinska i materijalna odgovornost zaposlenih u organima unutrašnjih poslova, odnosno policijskim organima“, u Lj. Mitrović *et al* (ur.), *Primena i ostvarivanje prava u oblasti radnog i privrednog zakonodavstva BiH*, Glosarijum, Beograd, 2009, 91.); „odgovornost pojedinca pred njegovom profesijom, profesionalnim udruženjem“ (N. Palić *et al.*, „Disciplinski postupak i disciplinske mere za nastali prestup/prekršaj“, Regionalni skup notarijata, radni materijali, Varaždin, 2009, 85.), „pravna odgovornost zaposlenog za povredu radne obveze ili povredu radne discipline.“ (M. Mandić, „Disciplinska odgovornost radnika i državnih službenika“, u M. Dukić-Mijatović (ur.), *Aktuelne promene u pravnom sistemu država u regionu*, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2011, 551.); „posebna odgovornost zaposlenog za povredu propisane radne discipline (radnih obveza), za koju se prema zaposlenom mogu poduzeti određene mjere od strane poslodavca (M. Miljković, „Opšti režim radnih odnosa i disciplinska odgovornost“, *Pravna praksa*, Beograd, 6/2006, 7.); „odgovornost za povredu radnih dužnosti i obveza, za koje se izriču disciplinske mjere (V. Brajić, *Radno pravo*, Savremena administracija, Beograd, 2001, 333); „odgovornost za povredu radnih dužnosti i obveza, i koja je kao takva specifičan vid pravne odgovornosti, jer se primjenjuje samo na fizičke osobe koje su u radnom odnosu“ (V. Simović, „Disciplinska odgovornost zaposlenih prema novom Zakonu o radu Republike Crne Gore“, *Pravni život*, Beograd, 10/2003, 872.); „odgovornost zaposlenih zbog povrede radnih obveza i dužnosti“ (B. Šunderić, *Komentar Zakona o radnim odnosima u državnim organima*, Glosarijum, Beograd, 2005, 193.); „odgovornost državnog službenika za utvrđene povrede dužnosti iz radnog odnosa za koje se od ovlaštenih tijela u određenom postupku izriču propisane disciplinske kazne.“ (R. Bezbradica, „Disciplinska odgovornost državnih službenika“, *Radno i socijalno pravo*, Udruženje za radno pravo i socijalno osiguranje Srbije i Crne Gore, Intermex, Beograd, 1/2007, 158-159.); U zakonodavstvu i pravnoj literaturi, pa tako i u ovom tekstu, kao sinonimi se koriste izrazi: stegovna odgovornost, disciplinska odgovornost i odgovornost za povredu službene dužnosti; stegovna povreda i povreda službene dužnosti, stegovna kazna, disciplinska kazna i kazna za povredu službene dužnosti, stegovni postupak, disciplinski postupak i postupak zbog povrede službene dužnosti te suspenzija i udaljenje iz službe.

⁸ Međutim "disciplinski postupak nema samo funkciju zaštite interesa poslodavca, nego i navodnom počinitelju disciplinskog prijestupa osigurava pravnu zaštitu od moguće samovolje i pristranosti poslodavca.“, Krašovec D., *Pogodba o zaposlitvi in odgovornost za delovne obveznosti*, Upravna akademija, Ljubljana, 2006, 27. Ovakvo i Herman V. *et al.* *Osnove radnog prava*, Sveučilište Josipa Jurja Štostmajera, Osijek, 2011, 11. i Vranješ D., „Disciplinska odgovornost državnih službenika u Republici Srpskoj“, u D. Čopić (ur.), *Moderna uprava*, Banja Luka, 2013, 87.; „Svaka oružana sila je specifična

pravila rada i ponašanja nije moguće realizirati zadaće niti očuvati ugled službe⁹.

1. Načela i posebnosti službe vojnih osoba u Oružanim snagama

Opća i posebna pravila postupanja u Oružanim snagama donose Predsjednik Republike i ministar obrane (čl. 9. ZSOS-a).

ZSOS propisuje načela i posebnosti službe u Oružanim snagama (čl. 10.-24. ZSOS-a), pa tako vojne osobe: u obavljanju službe dužne su postupati u skladu sa Ustavom, zakonom, međunarodnim pravom i pravilima postupanja u Oružanim snagama te poštivati hijerarhijski odnos; djelatne vojne osobe ne smiju obavljati samostalnu gospodarsku ili profesionalnu djelatnost, obavljati poslove ili pružati usluge pravnoj osobi, biti članom upravnog, odnosno nadzornog odbora trgovačkog društva (izuzetno, uz prethodno odobrenje ministra obrane ako to nije u suprotnosti s interesima službe ili se radi o trgovačkim društvima od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku, vojna osoba može raditi kod druge pravne osobe i biti član upravnog ili nadzornog odbora); djelatne vojne osobe nemaju pravo na: sindikalno organiziranje i štrajk, članstvo u političkim strankama te kandidiranje u predstavnička tijela građana, lokalne i područne samouprave i Hrvatski sabor, na javno istupanje u vezi sa stanjem i odnosima u Oružanim snagama bez odobrenja ministra obrane, osim u izuzetnim slučajevima određenim zakonom. Vojne osobe obvezne su provoditi zapovjedi i naloge nadređenih, a iznimno nisu

organizacija, sa precizno utvrđenom ustavnom ili zakonskom funkcijom i ulogom, koje diktiraju i odnose u vojsci i policiji, a osnovna načela zapovijedanje, hijerarhija i potpuno i dosljedno izvršavanje naređenja pretpostavljenog uvjet su efikasnog funkcioniranja vojne i policijske organizacije. Samim time, disciplinska odgovornost (pored krivične!) predstavlja jedan od najznačajnijih oblika zaštite funkcioniranja vojne i policijske organizacije.“, G. Matić, „Disciplinska odgovornost policijskih službenika i profesionalnih pripadnika vojske Srbije“, *Pravni informator*, Intermex, broj 2, Beograd, 2009, 55.; F. Cardona, *Liabilities and Discipline of Civil Servants*, SIGMA, <http://www.sigmaxweb.org/publications/37890790.pdf> (05.06.2014.), str. 2., opravdanje „*ius puniendi*“ uprave nalazi u tome da se time „pojačava unutarnju disciplinu i odgovornost za zlouporabe i loše izvršenje, te osigurava da svi zaposleni poštuju svoje obveze.“

⁹ V. Anić, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 1991, 108, navodi da je disciplina „a. Ukupnost pravila ponašanja nametnutih članovima organizacije ili nekog mnoštva, b. Pokoravanje tim pravilima; stega.“ Za istoznačnicu stega, isti autor, str. 683., navodi da je „red, pravila kojih se moraju pridržavati članovi neke zajednice; disciplina“.

obvezni provoditi zapovjedi i naloge ako bi time počinili kazneno djelo ili prekršili međunarodno ratno ili humanitarno pravo. Vojna osoba oružje mora čuvati i održavati na propisani način, a u pravilu ga ne smije iznositi izvan vojnih lokacija. Pripadnik Oružanih snaga ne smije se udaljavati sa radnog mjesta bez dopuštenja nadređene osobe. Vojna osoba ima pravo nadređenoj osobi podnositi pritužbe i druge podneske u vezi s pitanjima iz rada i života u ustrojstvenoj jedinici Oružanih snaga te na njih ima pravo dobiti odgovor. Vojna osoba je dužna čuvati klasificirane podatke. Vojna osoba nosi propisanu vojnu odoru. Za vrijeme sudjelovanja u operaciji potpore miru, operaciji odgovora na krize, humanitarnoj operaciji i drugoj aktivnosti u inozemstvu djelatne vojne osobe i ugovorni pričuvnici na službi u Oružanim snagama obvezni su: dostojno predstavljati Republiku Hrvatsku, djelovati u skladu s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske, poštovati odluke, zapovijedi i naloge te načela i pravila međunarodnog ratnog i humanitarnog prava te posebna pravila konkretne operacije odnosno druge aktivnosti na koju su upućeni, poštovati vojnu stegu, pridržavati se propisa o osobnoj sigurnosti, provoditi preventivne mjere radi zaštite zdravlja, čuvati povjerena materijalna sredstva, poštovati kulturne i vjerske običaje te druge vrednote zemlje domaćina, provoditi mjere zaštite tajnosti klasificiranih podataka (čl. 10.-23., čl. 161. i čl. 167. ZSOS-a).

2. Pretpostavke stegovne odgovornosti

Pretpostavke stegovne odgovornosti su okolnosti koje pravni poredak iziskuje kao bitne za njezino postojanje, a to su: određenost povrede službene dužnosti i kazne zakonom, krivnja, protupravnost i ubrojivost.¹⁰

¹⁰ Prema Novakoviću, povreda radne obveze i dužnosti je objektivni, a krivnja subjektivni uvjet disciplinske odgovornosti. S. Novaković, „Disciplinska odgovornost zaposlenih u državnim organima“, *Pravni život*, Beograd, 3-4/2003, 137.; Kulić i Vasiljević navode da su pretpostavke disciplinske odgovornosti: propisivanje povrede radne dužnosti; utvrđivanje disciplinskih tijela, disciplinskog postupka i disciplinskih mjera odnosno kazni; postojanje povrede radne dužnosti odnosno povrede radne discipline, pokretanje disciplinskog postupka od strane nadležnog tijela, vođenje disciplinskog postupka pred nadležnim disciplinskim tijelom i postojanje krivnje službenika za učinjenu povredu radne obveze. Ž. Kulić Ž. et al., *Radni odnosi u organima državne uprave*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2009, 171.

Vojnu osobu ne može se smatrati stegovno odgovornom za djelo koje prije nego što je počinjeno nije bilo Zakonom određeno kao kršenje vojne stege, niti joj može biti izrečena stegovna sankcija koja prije nego što je djelo počinjeno nije bila Zakonom predviđena kao stegovna mjera, odnosno stegovna kazna (čl. 173. ZSOS-a).

Vojne osobe koje u tijeku obavljanja službe ili izvan nje prekrše vojnu stegu podliježu stegovnoj odgovornosti ako su prekršile vojnu stegu s namjerom ili iz nehaja. Kršenje vojne stege može biti počinjeno s izravnom ili neizravnom namjerom. Vojna osoba postupi s izravnom namjerom kada je svjesna svojega djela i hoće ili je sigurna u njegovo počinjenje. Vojna osoba postupi s neizravnom namjerom kada je svjesna da može počiniti kršenje vojne stege pa na to pristaje. Kršenje vojne stege može biti počinjeno svjesnim ili nesvjesnim nehajem. Vojna osoba postupi sa svjesnim nehajem kada je svjesna da može počiniti kršenje vojne stege, ali lakomisleno smatra da se to neće dogoditi ili da će to moći spriječiti. Vojna osoba postupi s nesvjesnim nehajem kada nije svjesna da može počiniti kršenje vojne stege iako je prema okolnostima bila dužna i prema svojim osobnim svojstvima mogla biti svjesna te mogućnosti (čl. 177. ZSOS-a).

Nema kršenja vojne stege ako je vojna osoba postupila u nužnoj obrani, kao ni u slučaju krajnje nužde. Nužna obrana je ona obrana koja je prijeko potrebna da vojna osoba od sebe ili drugoga odbije istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad. Krajnja nužda postoji kada vojna osoba prekrši vojnu stegu da od sebe ili drugoga otkloni istodobnu ili izravno predstojeću neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a pritom je učinjeno zlo manje ili jednako zlu koje je prijetilo. Nema krajnje nužde ako je počinitelj bio dužan izložiti se opasnosti. Nema kršenja vojne stege kada je vojna osoba postupila pod djelovanjem neodoljive sile ili pod djelovanjem prijetnje ili ako je kao službena osoba na temelju zakonske ovlasti primijenila sredstva prisile u skladu sa zakonom. Vojna osoba koja kršenje vojne stege počini na zapovijed odgovorna je samo ako je znala ili je bilo očito da izvršenjem zapovijedi čini kazneno djelo ili kršenje vojne stege. Nema kršenja vojne stege ako vojna osoba odbije izvršiti nalog ili zapovijed kojom se od nje traži postupanje protivno odredbama Ustava i pravilima međunarodnoga

ratnog i humanitarnog prava ili koja je upravljena na počinjenje kaznenog djela ili je protivna običajima ratovanja i pravu oružanih sukoba ili usmjerena na ponižavanje dostojanstva osobe ili je očito nejasna ili neprovediva (čl. 177. ZSOS-a). Pravna zabluda ne dolazi u obzir kao razlog isključenja protupravnosti stegovne povrede počinjene u službi jer su vojne osobe dužne poznavati pravila postupanja i načela i posebnosti službe u Oružanim snagama¹¹.

Ubrojivost (uračunljivost) možemo odrediti kao normalno psihičko stanje zdravog i duševno zrelog počinitelja u vrijeme izvršenja stegovne povrede. To je takvo duševno stanje čovjeka u kojem je on sposoban svjesno i normalno rasuđivati o svojim postupcima, ponašajući se u skladu s društvenim normama.¹² Ova sposobnost je ovisna o ispravnom funkcioniranju čovjekove intelektualne strane psihičkog života. Nema stegovne odgovornosti ako u vrijeme kada je stegovna povreda učinjena vojna osoba nije bila u mogućnosti shvatiti značenje svog postupanja ili nije mogla vladati svojom voljom zbog duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti ili neke druge teže duševne smetnje.¹³ Zakonom se ubrojivost pretpostavlja, a teret dokazivanja pada navojnu osobu protiv koje se stegovni postupak vodi. Vojna osoba će biti odgovorna za djelo počinjeno u stanju samoskrivljene neubrojivosti («*actiones liberae in causa*»), dakle, ako se dovela u stanje u kojem nije mogla shvatiti značenje svog djela ili upravljati svojim postupcima (čl. 25. KZ-a), upotrebom alkohola, droga ili na drugi način, ako se kumulativno ispune slijedeći uvjeti: da se sama stavila u takvo stanje, da

¹¹ „Pravna zabluda ne dolazi u obzir kao analogna osnova isključenja odgovornosti u disciplinskom pravu, jer su radnici dužni poznavati propise radne discipline, svoje obveze i odgovornosti, kao i propise o povredama radne discipline.“, Z. Čukić, „Disciplinska odgovornost zaposlenih“, *Sudska praksa*, Poslovna politika, Beograd, 1/2006, 49.

¹² „Neubrojiva je osoba koja u vrijeme ostvarenja protupravnog djela nije mogla shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogla vladati svojom voljom zbog duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, nedovoljnog duševnog razvitka ili neke druge teže duševne smetnje.“, čl. 24. st. 2. Kaznenog zakona-KZ, NN 125/11, 144/12.

¹³ Ovako i : Z. Momčinović *et al.*, *Propisi o radnim odnosima*, Priručnici Informatora, Zagreb, 1991, 89.-90. Neuračunljivost je najčešće posljedica duševne bolesti, a ova bolest se ne liječi pravnim, nego socijalno – medicinskim sredstvima. Zato se prema neuračunljivom liječniku ne poduzimaju disciplinske kazne, već mjere medicinske pomoći i socijalne podrške.

je u momentu kad se počela stavljeti u to stanje bila ubrojiva, da je u tom momentu postupala skrivljeno u odnosu na stegovno djelo počinjeno u neubrojivom ili bitno smanjenom ubrojivom stanju.

3. Odvojenost stegovne i kaznene ili prekršajne odgovornosti vojnih osoba

Pripadnici Oružanih snaga odgovaraju za kaznena djela po odredbama Kaznenog zakona i drugih zakona. Kaznena odgovornost ne isključuje stegovnu odgovornost ako djelo koje je predmet kaznenog postupka predstavlja i kršenje vojne stege. Stegovni postupak vodi se bez obzira na tijek kaznenog postupka. Počinitelju stegovnog prijestupa protiv kojeg je kazneni postupak pokrenut ili je u tijeku ne može se izreći stegovna kazna pritvora. Pripadnici Oružanih snaga odgovaraju za prekršaje prema općim propisima o prekršajima. Prekršajna odgovornost ne isključuje stegovnu odgovornost ako djelo koje je predmet prekršajnog postupka predstavlja i kršenje vojne stege. Stegovni postupak vodi se bez obzira na tijek prekršajnog postupka (čl. 170. i 172. ZSOS-a).

Jednom ili više radnji, kojima ostvari obilježja povrede službene dužnosti, službenik može istovremeno povrijediti druga zaštićena dobra, odnosno počiniti kazneno djelo ili prekršaj. Dakle, jedna te ista radnja može dovesti do potrebe utvrđivanja i stegovne i kaznene ili prekršajne odgovornosti¹⁴. Obzirom na svrhu¹⁵ koja se želi postići, vrstu kazni, dobra koja se žele zaštititi, ovlaštenike progona, tijela koja provode postupak te pravnu zaštitu, radi se o samostalnim i odvojenim odgovornostima koje se međusobno ne isključuju.¹⁶ Stegovni i kazneni postupci se vode prema

¹⁴ Vidi: F. Cardona, Foundations and procedures on discipline of civil servants, <http://www.sigmaweb.org/publicationsdocuments/37890790.pdf> (06.06.2014.), 2002, 2-5.; D. Cotić, „Problemi razgraničenja krivične i disciplinske odgovornosti vojnih lica“, magistarski rad, Zagreb, 1961; M. Vlatković., *Službeničko pravo*, BLC Besjeda, Banja Luka, 2009, 211.

¹⁵ Svrha je kaznene i prekršajne odgovornost kazniti počinitelje i spriječiti činjenje kaznenih djela ili prekršaja (čl. 41. KZ-a i čl. 6. Prekršajni zakon, NN 107/07, 39/13), dok je zadaća stegovne odgovornosti prvenstveno zaštititi ugled i dostojanstvo vojni osoba kao i službe u cjelini, te očuvati uredno i učinkovito obnašanje službene dužnosti.

¹⁶ „Između kaznene i disciplinske odgovornosti ne postoji identičnost: djela (bitnih obilježja krivičnog djela i bitnih obilježja disciplinskog djela); stranaka (u krivičnom postupku nisu iste stranke kao u disciplinskom postupku); predmeta progona (ni materijalno ni pravno ne optužuju se i ne progone se, u ta dva slučaja, ista djela, pa

različitim pravilima, slijedom čega se u tim postupcima mogu koristiti različita dokazna sredstva¹⁷, a po načelu slobodne ocjene dokaza (čl. 9. Zakona o općem upravnom postupku¹⁸, čl. 9. Zakona o kaznenom postupku¹⁹) nadležna tijela mogu stvoriti različite zaključke o odlučnim činjenicama.

4. Kršenje vojne stega

Vojna stega je točno, potpuno i pravodobno obavljanje poslova i zadaća u Oružanim snagama u skladu s ZSOS-om, drugim propisima, pojedinačnim aktima i zapovijedima nadređenih osoba te poštovanje načela ponašanja u vojnoj službi i izvan nje, a svako suprotno ponašanje smatra se kršenjem vojne stega²⁰. Kršenje vojne stega može biti lakše i

makar je radnja, kojom su ona izvršena, bila jedna ista), odnosno, ako su materijalno identična, nisu pravno identična. Radnja je ista, ali djelo nije.", N. Tintić, Načelo non bis in idem u sistemu disciplinske odgovornosti, Zagreb, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 1/1961, 207.; „(...) Ustavni sud je u više svojih odluka iznio stajalište da provodeći disciplinski postupak nadležno prvostupanjsko tijelo nije preuzelo nadležnost kaznenog suda u svezi ocjene postojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti. Postupci i radnje zbog kojih se provodi određeni disciplinski postupak mogu imati i elemente prekršajnih, odnosno kaznenih djela, što ne znači da nadležna disciplinska tijela ne bi mogla provoditi disciplinski postupak. U disciplinskom postupku utvrđuje se postojanje disciplinske, a ne kaznene odgovornosti, a eventualno postojanje i prekršajne, odnosno kaznene odgovornosti ne utječe na odlučivanje o postojanju disciplinskog prijestupa (odluke Ustavnog suda broj: U-III-953/1998 od 4. veljače 2004., U-III-2601/2004 od 23. studenoga 2006., U-III-2761/2012 od 20. lipnja 2012. i U-III-3304/2011 od 23. siječnja 2013.(...))“, Ustavni sud, U-III-1018/2011 od 28. 02.2013., <http://sljeme.usud.hr/usud/prakswen.nsf/Novosti/C12570D30061CE54C1257B26004FB0EB?OpenDocument> (6.06.2014.)

¹⁷ Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) je podržao stav Ustavnog suda Republike Hrvatske o različitim dokaznim standardima u disciplinskom i kaznenom postupku (predmet *Šikić protiv Hrvatske*, Zahtjev broj 9143/08, točka 53. Odluke, <http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/25DEA52F8A925CB5C12577DC0043DA3C?OpenDocument> (06.06.2014.)

¹⁸ Zakon o općem upravnom postupku-ZUP, NN br. 47/09.

¹⁹ Zakon o kaznenom postupku-ZKP, NN br.152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13.

²⁰ "Povrede službene dužnosti predstavljaju narušavanje posebnih dužnosti i ovlaštenja službenih osoba, te povredu integriteta službe od samih nositelja službenih ovlasti.", D. Milković, „Odgovornost službenika za povredu službene dužnosti“, *Radno pravo*, Zagreb, 6/2005, 58. „Povrede službene dužnosti državnih službenika u obavljanju državne službe kršenja su odnosno povrede nekog od prava ili dužnosti iz službeničkog

teže²¹. Lakše kršenje vojne stege predstavlja stegovnu pogrešku, a teže stegovni prijestup(čl. 174. i čl. 175. st. 1. ZSOS-a).

Stegovne pogreške su:1. nepravodobno ili nepotpuno izvršenje zapovijedi, odluka i naloga nadređenoga, 2. učestalo kašnjenje u službu ili na dužnost ili raniji odlasci s dužnosti ili iz službe, 3. neopravdani izostanak iz službe ili s dužnosti u trajanju od jednog dana, 4. neobavješćivanje nadređenoga o spriječenosti dolaska u službu ili na dužnost u roku od 24 sata, 5. povreda propisa o nošenju vojne odore, vojničkom izgledu i osobnoj higijeni, 6. neuljudan odnos prema suradnicima, podređenima i nadređenima, 7. povreda propisa o pozdravljanju, obraćanju, predstavljanju i javljanju, 8. drugo postupanje suprotno propisima iz područja obrane kojim se ne nanosi šteta imovini Republike Hrvatske (čl. 175. st. 2. ZSOS-a).

Stegovni prijestupi su: 1. neizvršenje ili odbijanje izvršenja zapovijedi, odluka ili naloga nadređenoga, 2. odbijanje sudjelovanja u operacijama potpore miru, operacijama odgovora na krize, humanitarnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu, 3. samovoljno napuštanje postrojbe ili ustanove, 4. samovolja u obavljanju službe ili dužnosti, 5. nesavjesno ili nemarno obavljanje službe²², 6. spavanje za vrijeme službe ili dužnosti, 7. unošenje i omogućavanje unošenja alko-

odnosa.“, A. Drmić, Vrste povreda službene dužnosti i disciplinske sankcije, *Hrvatska javna uprava*, Zagreb, 3/2010, 772.

²¹ Težim povredama dužnosti iz službeničkog odnosa se „grublje povređuju uspostavljena pravila ponašanja službenika i mogu se ugroziti i širi interesi društva.“, A. Ilić, Disciplinska i materijalna odgovornost državnih službenika u pravnom sistemu Republike Srbije,

www.teme.junis.ni.ac.rs/.../teme%201-2012-23%20lat.pdf (6.06.2014.), 381.

²² B. Lubarda, „Disciplinska odgovornost i harmonizacija prava“, *Pravo i privreda*, Udruženje pravnika u privredi Srbije i Crne Gore, Beograd, 5-8/2001, 247. i M. Kolakušić, Postupak radi povrede službene dužnosti državnih službenika i namještenika, te udaljenje iz službe (s osvrtom na policijske i sudske službenike), Zagreb, 2006., www.upravnisudrh.hr/radovi.html (6.06.2014.), 2006, str. 4., ističu da ovakva formulacija stegovne povrede nije dovoljno precizna, no Dedić s pravom ukazuje kako je bitno da „kod povrede radnih dužnosti postoji jasna prethodna određenost radnih dužnosti zaposlenika odnosno radnika u propisu, kolektivnom ugovoru, općem aktu poslodavca ili pak u ugovoru o radu. Ukoliko su sve dužnosti unaprijed utvrđene, nije teško utvrditi da li određeni čin ili propust zaposlenika predstavlja ili ne predstavlja povredu tako utvrđenih radnih dužnosti.“, S. Dedić *et al.*., *Radno pravo* (2. izdanje), Pravni fakultet u Sarajevu, Sarajevo, 2005, 324.

hola ili droga u službene prostorije, 8. dolazak na službu ili dužnost pod utjecajem alkohola ili droga, 9. dovođenje u stanje pod utjecajem alkohola (opijenost) ili droga u službi, na dužnosti ili na javnom mjestu²³, 10. zlouporaba položaja ili prekoračenje službenih ovlasti, 11. povreda propisa o stražarskoj službi, 12. povreda propisa o uporabi sile ili vatrenog oružja, 13. neovlaštena uporaba sredstava dodijeljenih ili povjerenih radi izvršenja zadaća ili dužnosti, 14. nanošenje štete vojnoj imovini ili drugoj imovini u vezi s obavljanjem službe, 15. povreda propisa o čuvanju klasificiranih podataka obrane, 16. neopravdani izostanak iz službe ili s dužnosti u trajanju od dva do pet dana²⁴, 17. zlouporaba bolovanja²⁵, 18. krivotvorenje izvješća ili podnošenje lažnih izvješća, 19. krivotvorenje, uništenje ili prikrivanje službenih isprava, dokumenata, službenih knjiga ili predmeta, 20. uporaba krivotvorenog dokumenta radi dovođenja u zabludu i održavanje u zabludi Ministarstva obrane i Oružanih snaga, 21. nepoduzimanje propisanih, zapovjedenih ili drugih mjera potrebnih za očuvanje života i zdravlja ljudi te ispravnosti tehnike i objekata, 22. neudovoljavanje ili nepostupanje u skladu sa zahtjevom vojnostegovnog suda, 23. postupak kojim se vrijeđa dostojanstvo po spolu, vjeri, naciji ili boji kože, 24. seksualno zlostavljanje ili uznemiravanje, 25. nedolično ponašanje koje nanosi štetu ugledu Ministarstva obrane i Oružanih snaga, 26. tjelesni sukob, 27. traženje i uzimanje pozajmice od većeg broja pripadnika Oružanih snaga ili djelatnika Ministarstva obrane, 28. oduzimanje tuđe pokretne stvari od drugog pripadnika Oružanih snaga ili djelatnika Ministarstva obrane radi

²³ O alkoholizmu i stegovnom pravu vidi: F. Rauschenberder, „Alkoholerkrankungen und Disziplinarrecht“, *Kriminalistik*, 1/2002, 55–59. i Z. Bulka, „Alkoholiziranost radnika kao razlog za izvanredni otkaz ugovora o radu“, *Hrvatska pravna revija*, Zagreb, 5/2006, 63-66.; "Uživanje alkohola u nedozvoljenim količinama nije samo privatna stvar pojedinca. Takvo postupanje neminovno se reflektira na radnom mjestu, a i statistički pokazatelji ukazuju na činjenicu tijesne veze između alkohola i discipline u radu. To je jedan od primjera koji utječe na pojavu nepoštivanja propisanih pravila ponašanja jer dovodi do nesavjesnog ili nemarnog izvršavanja obveza ili nedoličnog ponašanja koje nanosi štetu službi u kojoj radi.", A. Poljak, „Komparacija prava, obveza i odgovornosti carinskih službenika i drugih državnih službenika i namještenika s posebnim osvrtom na povrede službene dužnosti“, *Radno pravo*, Zagreb, 10/2005, 57.

²⁴ Djelatnoj vojnoj osobi služba prestaje po sili zakona kada neopravdano izostane s posla pet radnih dana uzastopce, s danom napuštanja službe. -čl. 205. st. 1. al. 2. ZSOS-a.

²⁵ O zlouporabi bolovanja vidi: K. Plazonić, „Zlouporaba bolovanja i otkazivanje ugovora o radu tijekom bolovanja“, *Pravo i porezi*, RRiF, Zagreb, 4/2007, 44.-50.

protupravnog prisvajanja, 29. organiziranje ili sudjelovanje u igrama za novac ili drugu korist u službenim prostorijama, 30. zahtijevanje ili primanje darova ili kakve druge koristi, 31. prikrivanje ili neprijavlivanje počinitelja stegovnih prijestupa i stegovnih pogrešaka, 32. nepokretanje stegovnog postupka ili postupka za utvrđivanje materijalne odgovornosti, 33. obavljanje djelatnosti koja je u suprotnosti s odredbama ZSOS-a ili bez prethodnog odobrenja ministra obrane, 34. povreda propisa o političkom djelovanju ili sindikalnom organiziranju u Oružanim snagama, 35. izvršenje kaznenog djela za koje se postupak pokreće po službenoj dužnosti²⁶, 36. podnošenje pritužbi i drugih podnesaka suprotno propisima, 37. javno istupanje suprotno propisima, 38. nepostupanje po zahtjevu za iseljenje iz službenog stana Ministarstva obrane, 39. nepostupanje po zahtjevu i prijedlogu za utvrđivanje zdravstvene sposobnosti, 40. neizvješćivanje nadležne osobe o nastanku razloga za prestanak službe po sili zakona, 41. svako kršenje prava koja pripadnicima Oružanih snaga po propisima pripadaju, 42. drugo postupanje suprotno propisima iz područja obrane kojim se nanosi šteta imovini Republike Hrvatske (čl. 175. st. 3. ZSOS-a).

5. Stegovne sankcije

Stegovne sankcije jesu one zakonom propisane sankcije koje nadležno tijelo izriče vojnoj osobi za povredu vojne stege nakon provedenog postupka zbog kršenja vojne stege²⁷. Za kršenje vojne stege vojnim osobama izriču se stegovne sankcije: stegovne mjere i stegovne kazne. Opća svrha propisivanja, izricanja i primjene stegovnih sankcija jest da sve vojne osobe poštuju vojnu stegu i da nitko ne krši vojnu stegu te da se počinitelji kršenja vojne stege ubuduće tako ponašaju. Svrha izricanja stegovnih sankcija je da se, uvažavajući opću svrhu stegovnih

²⁶ Djelatnoj vojnoj osobi prestaje služba po sili zakona kada je osuđena na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju od najmanje šest mjeseci, danom saznanja za pravomoćnu presudu te kada je tijekom službe osuđena na bezuvjetnu kaznu zatvora za kazneno djelo koje je zapreka za prijam, danom saznanja. Čl. 205. st. 1., al. 9. i 12. ZSOS-a.

²⁷ Benković disciplinske kazne dijeli na: moralne (koje pogađaju samo ugled zaposlenika), profesionalne (koje pogađaju položaj zaposlenika u radnom odnosu) i novčane (koje pogađaju imovinu, odnosno prihode zaposlenika). B. Benković, „Disciplinska odgovornost državnih službenika u pravu Republike Hrvatske i pravu Bosne i Hercegovine“, magistarski rad, Pravni fakultet u Osijeku, 2010, 77.

sankcija, izrazi prijekor zbog počinjenog kršenja vojne stege, utječe na stranku da ubuduće ne krši vojnu stegu, utječe na sve ostale vojne osobe da ne krše vojnu stegu i da se primjenom propisanih sankcija utječe na svijest vojnih osoba o neprihvatljivosti kršenja vojne stege i pravednosti kažnjavanja njihovih počinitelja²⁸. Za stegovne pogreške izriču se stegovne mjere, a za stegovne prijestupe stegovne kazne. Za jedno ili više kršenja vojne stege o kojima se istodobno odlučuje izriče se samo jedna stegovna mjera ili jedna stegovna kazna. Pri odabiru vrste i mjere stegovne sankcije uzima se u obzir vrsta kršenja vojne stege, posljedice kršenja vojne stege, stupanj krivnje osobe protiv koje se vodi postupak, pobude iz kojih je prekršena vojna stega, okolnosti u kojima je prekršena vojna stega, dotadašnji rad i ponašanje osobe protiv koje se vodi postupak, narav njezina posla, njezin odnos prema oštećeniku i naknadi štete prouzročene kršenjem vojne stege te druge olakotne i otegotne okolnosti²⁹ (čl. 179. ZSOS-a).

Stegovne mjere su: 1. opomena, 2. ukor, 3. smanjenje plaće od 5% do 20% u trajanju od jednog do tri mjeseca. Navedena mjera smanjenja plaće ne može se izreći ročnicima, kadetima i pričuvnicima (čl. 180. ZSOS-a).

Stegovne kazne su: 1. zaustavljanje u napredovanju u službi i promaknuću u trajanju od jedne do četiri godine, 2. smanjenje plaće od 21% do 33% u trajanju od tri do 12 mjeseci, 3. pritvor u trajanju do 30 dana, 4. prevođenje čina u neposredno niži čin³⁰, 5. oduzimanje čina, 6. smjenjivanje s dužnosti uz raspored na ustrojbeno mjesto neposredno

²⁸ Opća svrha propisivanja i izricanja disciplinskih kazni jest suzbijanje radnji kojima se povređuju ili ugrožavaju vrijednosti zaštićene službeničko-radnim zakonodavstvom. Posebna svrha propisivanja i izricanja disciplinskih kazni jest sprječavanje počinitelja-državnog službenika da čini povrede dužnosti iz radnog odnosa i utjecanje na njega da ubuduće ne čini te povrede (specijalna prevencija), odgojni utjecaj na druge da ne čine povrede dužnosti iz radnog odnosa (generalna prevencija) i izražavanje društvene osude za povredu dužnosti iz radnog odnosa, jačanje morala i učvršćivanje obveze poštivanja zakona (pozitivna generalna prevencija).“ R. Bezbradica, 174.

²⁹ „Imajući u vidu sve okolnosti (olakšavajuće i otežavajuće) disciplinskog djela, subjektivne i objektivne prirode, radniku treba izreći mjeru primjerenu težini povrede i posljedica, kao i osobi počinitelja (stupanj odgovornosti, ponašanje prije i poslije učinjene povrede i sl.).“ D. Simonović, „Individualizacija disciplinske mere“, *Pravo i privreda*, Beograd, 5-8/2001, 282.

³⁰ Vrste i hijerarhija činova u Oružanim snagama opisani su u čl. 89. st. 3. ZSOS-a.

nižeg čina u trajanju od jedne do tri godine, 7. smjenjivanje sa zapovjedne, odnosno voditeljske dužnosti uz zabranu imenovanja na takvu dužnost u trajanju od jedne do pet godina³¹, 8. raskid ugovora o izobrazbi, odnosno stručnom usavršavanju, 9. raskid ugovora o ugovornoj pričuvu, 10. prestanak djelatne službe³². Stegovna kazna pritvora može se izreći samo djelatnim vojnim osobama u ratnom stanju ili u stanju neposredne ugroženosti. Prilikom izricanja stegovne kazne smjenjivanja s dužnosti uz raspored na ustrojbeno mjesto neposredno nižeg čina u trajanju od jedne do tri godine, časnika se ne može rasporediti na ustrojbeno mjesto dočasnika, ni dočasnika na ustrojbeno mjesto vojnika/mornara. Stegovna kazna prestanka djelatne službe može se izreći i uvjetno na vrijeme od tri do 12 mjeseci, pa se stegovna kazna neće izvršiti ako vojna osoba u određenom vremenu ne počini novu stegovnu pogrešku ili stegovni prijestup. Vojna osoba koja stegovni prijestup počini u operaciji potpore miru ili drugoj aktivnosti u inozemstvu kaznit će se stegovnom kaznom prestanka službe ili stegovnom kaznom prevođenja čina u neposredno niži čin ili oduzimanja čina ili smanjenjem plaće od 33% u trajanju od najmanje šest mjeseci (čl. 181. ZSOS-a).

Vojna osoba može se promaknuti u viši čin ako nije kažnjena za stegovni prijestup, odnosno ako je stegovna sankcija brisana iz evidencije

³¹ Ovu kaznu treba izreći kada je stegovna povreda takve prirode da to ukazuje na nepouzdanost vojne osobe ili je u takvoj mjeri narušila njegov ugled da on ne može uspješno rukovoditi službom.

³² Radi se o apsolutnoj kazni "jer tu nema nikakvog elasticiteta – nikakvog pooštavanja odnosno ublažavanja kazne." G. Nikolić, „Disciplinska odgovornost državnih službenika“, magistarski rad, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 185.; Djelatnoj vojnoj osobi služba prestaje po sili zakona ako joj je izrečena stegovna kazna prestanka službe, danom izvršnosti rješenja vojnostegovnog suda o izricanju kazne. Čl.205. st.1. al. 8. ZSOS-a. Dakle, privremena spriječenost za rad nije zapreka za izricanje kazne prestanak djelatne službe, jer se radi o slučaju prestanka službe po sili zakona, a ovakvo zakonodavno rješenje je preduvjet uspješnog okončanja stegovnog postupka jer bi u protivnom dugotrajnim bolovanjima prijavljeni zaposlenici mogli osujetiti svrhu postupka.; "... navodi tužbe ne mogu imati utjecaj na drugačije rješenje o upravnoj stvari, jer se u konkretnom slučaju, opći propisi o zabrani prestanka rada pojedinim kategorijama zaposlenih ne primjenjuju na državne službenike kojima je u disciplinskom postupku izrečena disciplinska kazna prestanka državne službe zbog teške povrede službene dužnosti.", *Upravni sud Republike Hrvatske, presuda Us-11427/2006-4 od 21. ožujka 2007.*

i ako se protiv nje ne vodi stegovni postupak zbog stegovnog prijestupa (čl. 91. st.1. al. 3. ZSOS-a).

Vojnoj osobi koja u razdoblju od dvije godine nakon izvršnosti rješenja kojim je izrečena stegovna mjera ne počini novu stegovnu pogrešku ili stegovni prijestup izrečena stegovna mjera briše se iz evidencije i smatra se da nije ni izrečena. Vojna osoba koja u razdoblju od pet godina nakon izvršnosti rješenja kojim je izrečena stegovna kazna ne počini novi stegovni prijestup ili stegovnu pogrešku, izrečena stegovna kazna briše se iz evidencije i smatra se da nije ni izrečena. Stegovne sankcije brišu se posebnim rješenjem ili upisivanjem na izvorniku odluke o stegovnoj sankciji klauzule kojom se konstatira činjenica brisanja stegovne sankcije iz evidencije s danom njezina brisanja. Vojnoj osobi se s danom donošenja akta o pomilovanju stegovna kazna briše iz evidencije i smatra se da nije ni izrečena. Postupak brisanja stegovnih sankcija nakon isteka propisanih rokova po službenoj dužnosti provodi osoba, odnosno vojnostegovni sud koji je izrekao stegovnu mjeru, odnosno stegovnu kaznu. S danom ispunjavanja propisanih uvjeta za brisanje stegovne sankcije ta se sankcija smatra brisanom neovisno o tome je li i kada je doneseno rješenje o brisanju stegovne sankcije, odnosno je li na izvorniku odluke o stegovnoj sankciji upisana klauzula o njezinu brisanju. Vojnoj osobi kojoj je stegovna sankcija brisana, nakon isteka propisanih rokova smatrat će se da nije kršila vojnu stegu, te se njezina prava ne mogu razlikovati od prava vojne osobe koja nije kršila vojnu stegu (čl. 182. ZSOS-a).

Zastara izvršenja stegovne kazne nastupa nakon isteka tri mjeseca od dana kada je odluka o stegovnoj kazni postala izvršna, a zastara izvršenja stegovne mjere nakon isteka dva mjeseca od dana kada je stegovna mjera postala izvršna. Iznimno, zastara izvršenja stegovne kazne prestanka službe nastupa nakon isteka šest mjeseci od dana kada je odluka o kazni postala izvršna. Zastara izvršenja stegovne kazne prekida se svakom radnjom usmjerenom na izvršenje kazne. Zastara izvršenja stegovne kazne nastupa u svakom slučaju kada protekne dvaput onoliko vremena koliko je propisano za zastaru izvršenja (čl. 183. ZSOS-a).

6. Stegovni postupak

Stegovni postupak je ukupnost pravila kojima se uređuje pokretanje i vođenje postupka utvrđivanja odgovornosti i izricanja sankcije vojnoj osobi radi povrede vojne stege. Stegovni postupak provodi se u skladu s odredbama ZSOS-a i pravilnika kojim se propisuje postupak za utvrđivanje stegovne odgovornosti, a u onim stvarima koje nisu uređene ovim propisima odgovarajuće se primjenjuje odredbe ZUP-a³³ (čl. 184. ZSOS-a). U vojnostegovnom postupku se i dalje utvrđuje odgovornost vojnih osoba kojima se izriču kazne, te su kroz odredbe ZSOS-a i PVS-a zadržani neki instituti kaznenog postupka (pravo na branitelja, dostavljanje stegovne prijave prijavljenoj osobi, obvezna provedba usmene rasprave, odredbe o nazočnosti prijavljenika, zastara), pa bi se moglo kazati da se radi o upravnom postupku s jakim primjesama

³³ Obrazlažući određivanje ZUP-a kao postupovnog propisa u disciplinskim postupcima protiv državnih službenika, Pičuljan je istaknuo da se time otklanja nelogičnost da se upravni akt o odgovornosti službenika, čiju zakonitost ispituje upravni sud, donosi po pravilima kaznenog postupka.- Z. Pičuljan, „Temeljni instituti novoga službeničkog zakonodavstva“, u D. Foretić (ur.), *Europeizacija uprave i primjena Zakona o državnim službenicima*, Novi informator, Zagreb, 2006, 40.; „Zakon o općem upravnom postupku je procesni zakon sa vrlo razrađenim procesnim odredbama koji pruža dobru supsidijarnu procesnu osnovu za disciplinski postupak, jer sadrži odredbe koje osiguravaju pravilno i zakonito postupanje uz uvažavanje pravnih maksima zaštite prava i interesa stranke u postupku, utvrđivanja činjeničnog stanja procesno pravilnim izvođenjem dokaza kao i činjenično-pravnog zaključka, i stvaranja kvalitetne podloge za pravilnu primjenu materijalnog propisa.“ R. Marinković, „Supsidijarna primena opštih procesnih zakona u postupku utvrđivanja disciplinske odgovornosti državnih službenika“, *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Srbije*, Službeni glasnik, Beograd, 3/2009, 344.; Više autora ima suprotno mišljenje: L. Milivojević-Kruljac ističe da je taj model „nespojiv s kaznenom prirodom disciplinskog postupka.“, „Disciplinski postupak u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske te opće naznake nekih poredbenih sustava disciplinskog sudovanja“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, Zagreb, 13/2006, 167.; „...u disciplinskom postupku protiv javnog službenika rješenje se sastoji iz odluke o krivnji, odluke o pravnoj kvalifikaciji za djelo bliže označeno u vremenu, mjestu i načinu i naposljetku, odluke o disciplinskoj sankciji (...). Sankcija je cilj disciplinskog postupka, a sankcija nije cilj upravnog postupka.“, S. Ilijić, „Disciplinsko procesno pravo javnih službenika u tranziciji“, *Pravni život*, Beograd, 10/2004, 844.; „Disciplinski postupak je daleko bliži po formalnim odredbama, krivičnom postupku, nego upravnom, pa svako poistovjećivanje sa općim upravnim postupkom ne odgovara ni suštini, a ni formi disciplinskog postupka.“, M. Mandić, „Disciplinska odgovornost i disciplinski postupak“, *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Panevropski univerzitet Apeiron*, Banja Luka, 1/2011, 228.

kaznenog postupka odnosno upravnom postupku *sui generis*. Čak bi mogli kazati da se radi o upravnom postupku koji ima narav kaznenog postupka. ZSOS propisuje da se postupak za utvrđivanje stegovne odgovornosti vojnih osoba propisuje Pravilnikom o stegovnoj odgovornosti, no kako navedeni provedbeni podzakonski akt još nije donesen, temeljem čl. 218. st.2. ZSOS-a, primjenjuje se Pravilnik o vojnoj stezi³⁴. Radi utvrđivanja jedinstvene stegovne politike ministar obrane na prijedlog načelnika Glavnog stožera jedanput na godinu donosi smjernice za provedbu stegovnih postupaka (čl. 187. ZSOS-a).

Postupak utvrđivanja stegovne odgovornosti je hitan i javan. Javnost se može isključiti ako to zahtijeva potreba čuvanja tajnih podataka i u drugim zakonom utvrđenim slučajevima (čl. 8. st.1.-2. PVS-a).

Ovlaštena tijela pokreću i vode stegovni postupak po službenoj dužnosti. Svi su dužni prijaviti kršenja vojne stege o kojima imaju saznanja. Osobe koje nisu ovlaštene za pokretanje stegovnog postupka inicirat će njegovo pokretanje putem vojne policije (čl. 185. st.1. i 4. ZSOS-a).

Osoba protiv koje se vodi stegovni postupak ima pravo braniti se sama ili uz stručnu pomoć branitelja (čl. 185. st. 10. ZSOS-a). Razgledavanje i umnožavanje spisa odobrava osoba nadležna za vođenje stegovnog postupka. Ako spis predmeta sadrži dokumentaciju označenu određenim stupnjem tajnosti, nadležna osoba odobrit će uvid u spis pod nadzorom i osobu koja spis razgleda upozoriti da je dužna držati tajnom činjenice i podatke koje spis sadrži. U slučajevima kada spis sadrži dokumentaciju označenu određenim stupnjem tajnosti nadležna osoba može zabraniti prepisivanje ili umnožavanje dokumenata iz spisa. O svakom razgledavanju, umnožavanju i prepisivanju dokumentacije iz stegovnog spisa, o upozorenju na dužnost čuvanja tajne, te o zabrani razgledavanja ili umnožavanja dokumentacije iz spisa, nadležna osoba sastavlja službenu bilješku koja se ulaže u spis (čl. 9. PVS-a).

³⁴ Pravilnik o vojnoj stezi-PVS, NN 3/08.

Iako je ZSOS-om propisano da djelatnoj vojnoj osobi prestaje služba po sili zakona: na temelju rješenja o prestanku službe zbog utvrđene nesposobnosti za djelatnu vojnu službu, danom utvrđenim rješenjem i na temelju rješenja ministra obrane o prestanku službe u skladu sa Zakonom o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba, danom utvrđenim rješenjem, djelatnoj vojnoj osobi ne može prestati služba ako je protiv nje pokrenut ili se vodi stegovni postupak do okončanja stegovnog postupka (čl. 205.st.1. al.4.-5. i čl. 205.st.2. ZSOS-a).

a. Pokretanje i vođenje stegovnog postupka za stegovnu pogrešku

Stegovni postupak zbog stegovne pogreške pokreće donošenjem zaključka i vodi nadređena osoba na dužnosti zapovjednika satnije, njoj ravne ili više razine. Protiv zaključka o pokretanju stegovnog postupka žalba nije dopuštena. Iznimno i za stegovnu pogrešku i za stegovni prijestup, o kršenju vojne stege podređenoga koje je počinjeno prema nadređenoj osobi, odlučuje osoba neposredno nadređena osobi prema kojoj je kršenje vojne stege počinjeno. PVS određuje i da je pokretanje stegovnog postupka za kršenje vojne stege počinjeno u prijašnjoj ustrojstvenoj jedinici u ovlasti čelnika ustrojstvene jedinice u kojoj je stranka raspoređena na službu u vrijeme utvrđivanja njezine stegovne odgovornosti. Pokretanje stegovnog postupka za kršenje vojne stege počinjeno u ustrojstvenoj jedinici u koju je stranka privremeno upućena u ovlasti je čelnika ustrojstvene jedinice u vrijeme utvrđivanja stegovne odgovornosti.(čl. 185. st. 2. ZSOS-a, čl. 1.st.3., čl. 16. st.1. i 3., čl. 17.PVS-a).

Nadređena osoba koja je donijela zaključak o pokretanju stegovnog postupka zbog stegovne pogreške ispitat će stranku i svjedoke, o tome sastaviti zapisnik, odnosno pribaviti njihove pisane izjave i prikupiti sve raspoložive dokaze. Nadređena osoba na dužnosti zapovjednika satnije, njoj ravne ili više razine zaključkom o pokretanju stegovnog postupka može odrediti osobu i rok u kojem će ta osoba utvrditi činjenično stanje i prikupiti dokaze potrebne za odlučivanje o stegovnoj odgovornosti. Nadređena osoba u pravilu odredit će časnika

pravne struke kao osobu koja će utvrditi činjenično stanje i prikupiti dokaze.

Osoba određena da utvrdi činjenično stanje i prikupi dokaze dužna je podnijeti pisano izvješće o poduzetim radnjama i prijedlog mjera za daljnje postupanje. Nakon što osoba koja je donijela zaključak o pokretanju stegovnog postupka utvrdi činjenično stanje i prikupi dokaze u svezi počinjenja stegovne pogreške odnosno kada preispita navode iz izvješća osobe koju je odredila da utvrdi činjenično stanje i prikupi dokaze, odlučit će o stegovnoj odgovornosti stranke. U slučaju kada nadređena osoba utvrdi odgovornost stranke za stegovnu pogrešku, rješenjem će joj izreći stegovnu mjeru³⁵. Za izricanje stegovnih mjera ovlašteni su: nadređena osoba na dužnosti zapovjednika satnije, njoj ravne ili više razine – za opomenu, ukor, prekorednu službu u trajanju do tri smjene i zabranu izlaska iz vojarne u trajanju do 5 dana; nadređena

³⁵ Odluka o stegovnoj odgovornosti mora biti činjenično i pravno valjana obrazložena, kako bi bilo sasvim jasno zbog čega je konkretna odluka donesena, koji dokazi su prihvaćeni, a koji ne odnosno na temelju čega je stvoren zaključak o odgovornosti i koje odlučne činjenice su uzete u obzir prilikom odmjerenja kazne. Čl. 98. st.5. ZUP-a.; "Tijelo koje izriče kaznu mora u samom tekstu odluke ukazati na osnovu kojih razloga je tu odluku donijelo, što se zainteresiranoj osobi stavljalo na teret; ovo je naročito važno jer se time zainteresiranoj osobi omogućava da sazna zašto je kažnjena, a razlozi izloženi na kraju mogu biti i različiti od onih sa kojima se započelo. Zamislimo da su postojale 3 zamjerke i da je disciplinsko tijelo odustalo od dvije, a zadržalo jednu. Ovu treću zamjerku zainteresirana osoba može osporavati, govoreći da je pogrešna ili čak da je točna, ali da je riječ o grešci pa, prema tome, kazna nije opravdana; tako se rasprava može lakše započeti ukoliko je odluka obrazložena.", G. Braibant, *Administrativno pravo Francuske*, JP Službeni list SRJ Beograd i CID Podgorica, 2002. (prijevod knjige "Le Droit Administratif Francais, Press de la fondation nationale des sciences politiques & Dalloz, 1992.-prevela K. Damjanović), 326.; "Ustavni sud je u nekoliko odluka istaknuo stajalište da se ustavno pravo na žalbu ne iscrpljuje u strogo formalnom smislu u "ne" mogućnosti njezina izjavljivanja, već podrazumijeva ostvarivanje učinkovite pravne zaštite putem žalbe. Pritom je stajalište ustaljene ustavnosudske prakse da se pravo na žalbu, odnosno drugu pravnu zaštitu može učinkovito ostvarivati samo ako prvostupanjski sud navede i obrazloži razloge za presudu, koji se onda mogu pobijati u obrani žaliteljevih prava i na zakonu zasnovanih interesa. Osim toga, pravo na žalbu može se učinkovito ostvariti ako nadležni drugostupanjski sud ocijeni sve relevantne žalbene navode.", *Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-3585/2004 od 5. travnja 2006.*, <http://sljeme.usud.hr/usud/prakswen.nsf/Ustav/C12570D30061CE53C1257149002C410E?OpenDocument> (06.06.2014.)

osoba na dužnosti zapovjednika bojne, njoj ravne ili više razine – za opomenu, ukor, prekorednu službu u trajanju do tri smjene, zabranu izlaska iz vojarne u trajanju do 10 dana i smanjenje plaće od 5% do 20% u trajanju od 1 do 3 mjeseca. Kada nadređena osoba utvrdi odgovornost stranke za stegovnu pogrešku i ocijeni da nije ovlaštena izreći stegovnu mjeru koju smatra odgovarajućom, bez odgode će ustupiti spis predmeta neposredno nadređenoj osobi na daljnje postupanje. Kada nadređena osoba ocijeni da je stranka počinila stegovni prijestup, bez odgode će ustupiti spis predmeta nadređenoj osobi na dužnosti zapovjednika bojne, njoj ravne ili više razine na daljnje postupanje, koja će bez odgode podnijeti stegovnu prijavu nadležnom vojnostegovnom sudu kada ocijeni da je stranka počinila stegovni prijestup. Nadređena osoba kojoj je ustupljen spis predmeta može: predmet nadopuniti, vratiti spis predmeta podređenom s uputom i nalogom za daljnje postupanje, izreći stegovnu mjeru, podnijeti stegovnu prijavu vojnostegovnom sudu. Nadređena osoba zaključkom će obustaviti stegovni postupak kada utvrdi: da stranka nije stegovno odgovorna, da nije dokazano da je stranka počinila stegovnu pogrešku, da je nastupila zastara vođenja stegovnog postupka (čl. 18.-26. PVS-a).

Protiv rješenja o stegovnoj odgovornosti za stegovnu pogrešku dopuštena je žalba Višem vojnostegovnom sudu u roku od 15 dana od dana primitka. Žalba se podnosi pisano i predaje se neposredno nadređenoj osobi. Ako su žalbeni razlozi utemeljeni, a nije potrebno postupak upotpuniti, osoba koja je izrekla stegovnu mjeru, može donijeti rješenje kojim će zamijeniti pobijano rješenje. Ako osoba koja je izrekla stegovnu mjeru nakon razmatranja žalbe ocijeni da ne postoje razlozi za zamjenu pobijanog rješenja, bez odgode će proslijediti žalbu sa spisom predmeta Višem vojnostegovnom sudu³⁶ na postupanje. Žalbu sa spisom

³⁶ Koprić sugerira da se službenički sudovi preimenuju u disciplinske ili stegovne komisije, jer "službenički sudovi nisu pravi sudovi" (I. Koprić, „Prilagodba hrvatskog službeničkog sustava europskim standardima“, u J. Barbić (ur.), *Godišnjak tribine Pravnog fakulteta u Zagrebu i Kluba pravnika Grada Zagreba*, Zagreb, 2005, 68.), što čisto formalno ima pravno uporište (Čl. 14. Zakona o sudovima, NN br. 28/13, glasi: „U Republici Hrvatskoj sudbenu vlast obavljaju redovni i specijalizirani sudovi te Vrhovni sud Republike Hrvatske. Redovni sudovi su općinski sudovi i županijski sudovi. Specijalizirani sudovi su trgovački sudovi, upravni sudovi, prekršajni sudovi, Visoki

predmeta Višem vojnostegovnom sudu dostavlja nadređena osoba na dužnosti zapovjednika bojne, njoj ravne ili više razine. Odlučujući po žalbi, Viši vojnostegovni sud rješenjem će odbaciti žalbu koja je nepravovremena ili koju je izjavila neovlaštena osoba. Viši vojnostegovni sud usvojiti će žalbu i poništiti rješenje o izrečenoj stegovnoj mjeri kada utvrdi: da postupanje stranke ne predstavlja kršenje vojne stege, da stranka nije stegovno odgovorna, da je nastupila zastara vođenja stegovnog postupka, da nije dokazano da je stranka počinila kršenje vojne stege, da je stegovnu mjeru izrekla neovlaštena osoba, da je činjenično stanje pogrešno ili nepotpuno utvrđeno, da stranka nije ispitana, odnosno nije pribavljena njezina pisana izjava, da rješenje o izrečenoj stegovnoj mjeri ima formalnih nedostataka, da kršenje vojne stege predstavlja stegovni prijestup. U slučajevima kada je stegovnu mjeru izrekla neovlaštena osoba, kada je činjenično stanje pogrešno ili nepotpuno utvrđeno, kada stranka nije ispitana odnosno nije pribavljena njezina pisana izjava te kada rješenje o stegovnoj mjeri ima formalnih nedostataka, Viši vojnostegovni sud će spis predmeta vratiti na ponovni postupak. Viši vojnostegovni sud smanjit će ili ublažiti izrečenu stegovnu mjeru kada utvrdi da izrečena stegovna mjera ne odgovara težini počinjenog kršenja vojne stege.

Viši vojnostegovni sud odbiti će žalbu i potvrditi rješenje kada utvrdi da je postupak pravilno proveden i da je izrečena odgovarajuća

trgovački sud Republike Hrvatske, Visoki upravni sud Republike Hrvatske i Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske. Najviši sud u Republici Hrvatskoj je Vrhovni sud Republike Hrvatske. Zakonom se mogu prema stvarnoj nadležnosti ili za određena pravna područja ustanovljavati i drugi redovni i specijalizirani sudovi.“), no nazivom „sud“ daje se na značaju tijelu koje odlučuje o krivnji i kaznama, čime na jedan način obavlja i sudsku funkciju sudova zaduženih za sankcioniranje kažnjivih radnji ("Okolnost da se odgovornost za povredu radnih obaveza utvrđuje u postupku kojim dominira načelo zakonitosti i materijalne istine i da u tom postupku dolaze do izražaja dvostupnost, javnost, kontradiktornost i druga načela koja osiguravaju da nevinu bude oslobođen odgovornosti, a da se krivcu izrekne zakonom određena disciplinska mjera, ukazuje da disciplinska tijela vrše i sudsku funkciju.", G. Nikolić, 82.). U ovom kontekstu treba istaći i stajalište Horvatića da se, s obzirom na njihovu bit koja se sastoji u kažnjivosti, disciplinska djela imaju uvijek smatrati dijelovima kaznenog prava u najširem smislu. Ž. Horvatić, *Kazneno pravo*, Opći dio, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 2001, 8.

stegovna mjera. Stranci se po žalbi ne može izreći teža stegovna mjera od one protiv koje je izjavila žalbu. Viši vojnostegovni sud o žalbi protiv odluke o stegovnoj pogrešci odlučuje po sucu pojedincu (čl. 185. st. 6. i čl. 190. st.4. ZSOS-a, čl. 28.st.2. i čl. 30.-32. PVS-a).

b. Pokretanje i vođenje stegovnog postupka za stegovni prijestup

Po saznanju o počinjenju stegovnog prijestupa nadređena osoba na dužnosti zapovjednika bojne, njoj ravne ili više razine, dužna je sama ili preko Vojne policije poduzeti potrebne mjere radi pronalaženja osobe za koju postoje saznanja o počinjenju stegovnog prijestupa, osiguranja i otkrivanja tragova stegovnog prijestupa i predmeta koji mogu poslužiti pri utvrđivanju činjenica. Nadređena osoba donijet će zaključak kojim će odrediti osobu ili imenovati povjerenstvo za provođenje ispitnog postupaka. Tijekom ispitnog postupka potrebno je: ispitati osobu za koju postoje saznanja o počinjenju stegovnog prijestupa i o tome sastaviti zapisnik ili uzeti njezinu pisanu izjavu, saslušati druge osobe koje mogu dati podatke važne za utvrđivanje činjeničnog stanja i o tome sastaviti zapisnik ili uzeti izjavu tih osoba, prikupiti obavijesti, službene zabilješke odnosno druge dokaze o počinjenju stegovnog prijestupa i odgovornosti osobe za koju postoje saznanja o počinjenju prijestupa. Nakon provedenoga ispitnog postupka osoba odnosno čelnik povjerenstva dužan je podnijeti izvješće o izvršenim radnjama i utvrđenim činjenicama s prijedlogom za daljnje postupanje (čl. 37.-38. PVS-a).

Stegovni postupak zbog stegovnog prijestupa pokreću podnošenjem stegovne prijave nadređene osobe na dužnosti zapovjednika bojne, njoj ravne ili više razine i ovlaštene službene osobe vojne policije³⁷, a vodi nadležni vojnostegovni sud³⁸. Kada nadređena osoba na dužnosti

³⁷ Svatko može dati inicijativu za pokretanje stegovnog postupka, no zakonodavac je ograničio odnosno precizno propisao krug osoba koje su ovlaštene takav postupak pokrenuti. U tom smislu Palić i dr., s pravom, ističu da nezadovoljna stranka ne može imati direktno pravo na pokretanje stegovnog postupka jer bi bilo moguće „na takav način zbog određenih subjektivizama, bez određenih filtera šikanirati jednu javnu službu (...)“, N. Palić *et al.*, 91.

³⁸ Postoje opravdani razlozi za ustrojavanje posebnog stegovnog suda za vojne osobe jer se time postiže specijalizacija u stegovnom sudovanju, u jednom specifičnom pravnom području koje zahtijeva dobro poznavanje prava, ali i posebnosti vojnog ustroja i djelovanja.; Gavez je iznijela ovakav stav za službeničke sudove u jedinicama lokalne i

zapovjednika bojne, njoj ravne ili više razine ocijeni da se radi o stegovnom prijestupu, podnijet će stegovnu prijavu nadležnom vojnostegovnom sudu sa spisom predmeta u primjercima za sud, stranku i njezina branitelja. Kada nadređena osoba ocijeni da se radi o stegovnoj pogrešci, donijet će rješenje o izricanju stegovne mjere. Kada se podnošenje stegovne prijave inicira putem Vojne policije, Vojna policija će podnijeti stegovnu prijavu nadležnom vojnostegovnom sudu. O podnošenju stegovne prijave nadležnom vojnostegovnom sudu Vojna policija će obavijestiti čelnika ustrojstvene jedinice u koju je stranka raspoređena na službu. Ako je Vojna policija nakon utvrđivanja činjenica i prikupljanja podataka utvrdila da ne postoje uvjeti za pokretanje stegovnog postupka za stegovni prijestup, o tome će obavijestiti osobu koja je inicirala postupak. Stegovna prijava sadrži: naziv nadležnog vojnostegovnog suda, podatke o podnositelju stegovne prijave (naziv i sjedište ustrojstvene jedinice te čin, ime, prezime i dužnost ovlaštene osobe); osobne podatke stranke, odnosno osobni čin, ime i prezime, djevojačko prezime, nadimak, ime i prezime roditelja, dan, mjesec i godinu rođenja, mjesto rođenja, prebivalište odnosno boravište stranke, državljanstvo, stanje u službi, dužnost, podatke o pristupu u Oružane snage, podatke o nadležnom uredu za obranu koji stranku vodi u vojnoj evidenciji, podatke o odlikovanjima i priznanjima, posljednjoj službenoj ocjeni i ranijoj stegovnoj kažnjavanosti; činjenični opis stegovnog prijestupa (vrijeme i mjesto počinjenja prijestupa te ostale okolnosti iz kojih proistječu zakonska obilježja stegovnog prijestupa), naziv stegovnog prijestupa s navođenjem odredbe Zakona kojom je taj prijestup propisan; prijedlog o dokazima koje treba izvesti na usmenoj raspravi

područne samouprave: „(...) o teškim povredama službene dužnosti lokalnih službenika odnosno namještenika odlučuju lokalni sudovi, s članovima iz reda upravnih tijela lokalnih i područnih jedinica, to bi trebalo povećati kvalitetu rada tih sudova, s obzirom na to da su predsjednik i članovi vijeća bolje upoznati s lokalnim službeničkim zakonodavstvom, bolje razumiju organizaciju i način rada upravnih odjela i službi, a samim time i kontekst počinjene povrede službene odnosno radne dužnosti lokalnog službenika odnosno namještenika, što dovodi do efikasnijeg i pravilnijeg rješavanja merituma stvari.“, H. Gavez, „Odgovornost lokalnih službenika i namještenika za teške povrede službene odnosno radne dužnosti“, *Hrvatska javna uprava*, Institut za javnu upravu i dr., Zagreb, 2/2009, 352.

(imena i ostale osobne podatke svjedoka, dokumentacija i predmeti koji se odnose na točno i potpuno utvrđivanje činjeničnog stanja); potpis podnositelja prijave i pečat. U prilogu stegovne prijave dostavlja se: zapisnik o ispitivanju stranke odnosno njezina pisana izjava, zapisnik o saslušanju svjedoka odnosno pisana izjava svjedoka, druge prikupljene obavijesti i dokaze, podatke o eventualnoj šteti (visina i činjenični opis okolnosti nastanka štete), mišljenje čelnika ustrojstvene jedinice o ljudskim i radnim značajkama stranke. Vojnostegovni sud može stegovnu prijavu odbaciti, a ako je ne odbaci, obavezan je dostaviti je stranci na odgovor. Stranka može odgovoriti na stegovnu prijavu u roku od sedam dana od dana primitka prijave. U odgovoru na stegovnu prijavu stranka i njezin branitelj, imaju pravo predložiti izvođenje dokaza važnih za donošenje odluke. Vojnostegovni sud prilikom odlučivanja o stegovnoj prijavi nije vezan doslovnim navodima u činjeničnom opisu stegovnog prijestupa niti njegovom pravnom kvalifikacijom. Kada vojnostegovni sud iz stegovne prijave ne može ocijeniti vjerodostojnost navoda prijave odnosno kada podaci u prijavi ne daju dovoljno osnova za ocjenu o tome je li stegovni prijestup počinjen, vojnostegovni će sud, ako to ne može poduzeti sam ili preko drugih tijela, od Vojne policije zahtijevati da prikupi potrebne obavijesti i dokaze. Vojnostegovni sud može zatražiti potrebne podatke od tijela javne vlasti i pravnih osoba. Protiv rješenja kojim je stegovna prijava odbačena može se izjaviti žalbu Višem vojnostegovnom sudu u roku od 15 dana od dana primitka rješenja. Žalbu se podnosi vojnostegovnom sudu koji je donio rješenje o odbačaju stegovne prijave. Odlučujući po žalbi kojom je odbačena stegovna prijava Viši vojnostegovni sud može rješenjem: odbaciti žalbu ako je nepravovremena ili ako ju je podnijela neovlaštena osoba, odbiti žalbu ako je neosnovana, usvojiti žalbu i poništiti rješenje kojim je stegovna prijava odbačena te predmet vratiti prvostupanjskom vojnostegovnom sudu na ponovno odlučivanje (čl. 185. st.3. ZSOS-a i čl. 39.-41. i 43.-46. PVS-a).

Postupak pred prvostupanjskim vojnostegovnim sudom³⁹ vodi sudac pojedinac koji profesionalno obnaša dužnost. Iznimno, kada se sudi

³⁹ Detaljnije o ustroju, stvarnoj nadležnosti, imenovanju i razrješenju sudaca te nadzoru vojnostegovnih sudova, vidi u čl. 188.-189. i čl. 191.-192. ZSOS-a

generalima/admiralima, prvostupanjski vojnostegovni sud sudi u vijeću od tri suca od kojih najmanje jedan profesionalno obnaša dužnost, a najmanje jedan sudac od tri suca ima osobni čin generala/admirala. Sudac zadužen za rješavanje stegovne prijave u roku 15 dana od proteka roka za odgovor stranke na stegovnu prijavu, odnosno od pribavljene nadopune, nalogom određuje dan, sat i mjesto usmene rasprave. Suce porotnike određuje nalogom predsjednik vojnostegovnog suda. Poziv na usmenu raspravu dostavlja se stranci prije zakazane usmene rasprave tako da joj za pripremu obrane ostane najmanje tri dana⁴⁰. Kada se stranka prvi put poziva, poučit će se u pozivu o pravu na branitelja. Stranci koja je na službi i podnositelju stegovne prijave poziv na usmenu raspravu dostavlja se putem ustrojstvene jedinice. Čelnik ustrojstvene jedinice, nakon što zaprimi poziv, dužan ga je odmah, a najkasnije u roku od 24 sata, uručiti stranci te dokaz o urednoj dostavi poziva vratiti vojnostegovnom sudu u roku od tri dana. Stranci koja nije na službi odnosno na dužnosti dostava poziva na usmenu raspravu obavlja se poštom ili putem ureda za obranu u čijoj se vojnoj evidenciji vodi. Branitelju se poziv na usmenu raspravu dostavlja poštom, a u iznimnim slučajevima telekomunikacijskim sredstvima (telefaksom, telefonom, elektronskom poštom) o čemu se sačinjava službena zabilješka u spisu. Ako stranka ne dođe na usmenu raspravu, iako je uredno pozvana, ili joj se poziv nije mogao uručiti ili je očigledno da izbjegava primitak poziva, vojnostegovni sud može odlučiti da se usmena rasprava održi u njezinoj odsutnosti⁴¹. Kada se postupak

⁴⁰ „U provedbi disciplinskih postupaka od osobite je važnosti da se osobi protiv koje se taj postupak vodi (državnom službeniku) pruži mogućnost osobnog očitovanja na prijedlog za provedbu disciplinskog postupka, kao i osobno sudjelovanje u dokaznom postupku, kako bi se nakon valjano provedenog usmenog postupka, donijela zakonita odluka o odgovornosti takvog službenika. To je osobito važno zbog teških posljedica koje takva odluka ima za službenika, jer može dovesti i do prestanka službeničkog odnosa.“, R. Peček, „Važnost usmene rasprave u disciplinskom postupku“, *Informator*, Zagreb, 5911-5912/2010, 22.

⁴¹ "Službena osoba dužna je omogućiti stranci izjašnjavanje o svim okolnostima i činjenicama koje su iznesene u ispitnom postupku, o prijedlozima za izvođenje dokaza i podnesenim dokazima, sudjelovanje u izvođenju dokaza i postavljanje pitanja drugim strankama, svjedocima i vještacima preko službene osobe, a uz dopuštenje službene osobe i neposredno, kao i upoznavanje s rezultatom izvođenja dokaza i izjašnjavanje o tim rezultatima. Tu se radi o dužnosti službene osobe da stranci omogući sudjelovanje u postupku, no o stranci ovisi želi li sudjelovati u postupku ili ne. Službena osoba načelno nema ovlast naređivati stranci sudjelovanje u postupku i prijetiti joj sankcijama, no

provodi u odsutnosti stranke, vojnostegovni će sud imenovati branitelja po službenoj dužnosti iz reda časnika pravne struke. Popis časnika pravne struke koji mogu biti imenovani za branitelje po službenoj dužnosti predsjedniku Višeg vojnostegovnog suda dostavit će načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga. Branitelji po službenoj dužnosti primaju posebnu naknadu za obranu. Usmena rasprava može se održati i ako stranka uzme branitelja tek na raspravi odnosno ako uredno pozvani branitelj ne pristupi na raspravu. Iznimno, ako branitelj pozvan telekomunikacijskim sredstvima ne pristupi usmenoj raspravi, rasprava će se odgoditi. Podnositelj stegovne prijave ili osoba koju on ovlasti može prisustvovati na usmenoj raspravi. Rasprava će se održati i kada podnositelj prijave ili osoba koju je ovlastio ne dođe na usmenu raspravu, iako je uredno pozvan. Usmenu raspravu vodi predsjednik vijeća. Nakon zaključene usmene rasprave vojnostegovni sud donosi rješenje kojim odlučuje o odgovornosti stranke.

Kada je utvrđena odgovornost stranke izriče joj se stegovna sankcija. Kada podnositelj stegovne prijave od nje odustane, a nije utvrđena odgovornost stranke za stegovnu pogrešku, vojnostegovni sud donosi zaključak kojim se obustavlja postupak. Vojnostegovni sud donijet će rješenje kojim se stranka oslobađa odgovornosti: ako postupanje stranke ne predstavlja kršenje vojne stege, ako je utvrđeno da stranka nije odgovorna, ako u provedenom postupku nije dokazano da je stranka prekršila vojnu stegu. Vojnostegovni sud donijet će zaključak o obustavi stegovnog postupka ako je nastupila zastara ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju mogućnost vođenja stegovnog postupka. Protiv zaključka o obustavi postupka zbog okolnosti koje isključuju mogućnost vođenja postupka žalba nije dopuštena. Nakon donošenja odluke predsjednik sudskog vijeća u pravilu će odmah objaviti odluku čitanjem

dužna je stranku upozoriti na posljedice njezinog nesudjelovanja u postupku ili u izvođenju pojedinih radnji postupka.", D. Medvedović, „Bitne razlike novog Zakona o općem upravnom postupku prema prijašnjem Zakonu o općem upravnom postupku“, u *Primjena Zakona o općem upravnom postupku*, Zagreb, Novi Informator, 2010, 41; „(...) dužnost je javnopravnog tijela da stranci omogući sudjelovanje u postupku, no hoće li stranka u postupku sudjelovati ili ne, ovisi o njezinoj volji.“, D. Đerđa, *Opći upravni postupak u Republici Hrvatskoj*, Inženjerski biro, Zagreb, 2010, 139.

izreke i ukratko obrazložiti razloge odluke (čl. 190. st. 1.-2. ZSOS-a, čl. 47.st.1.-2., čl. 48.-55. i čl. 57. st.1. PVS-a).

Protiv rješenja o stegovnoj odgovornosti za stegovni prijestup dopuštena je žalba Višem vojnostegovnom sudu u roku od 15 dana od dana primitka. Stranke se po objavi rješenja vojnostegovnog suda mogu odreći prava na žalbu. Ako su se obje stranke nakon objave odluke odrekle prava na žalbu, pisano izrađeno rješenje ne mora sadržavati obrazloženje. Žalba se podnosi vojnostegovnom sudu koji je donio rješenje. Žalba odgađa izvršenje rješenja. O žalbi odlučuje Viši vojnostegovni sud na sjednici vijeća. Viši vojnostegovni sud sudi u vijeću od tri suca koji profesionalno obnašaju dužnost (čl. 185. st.6. i čl. 190. st.3. ZSOS-a, čl. 58.-59. PVS-a).

c. Dokazna sredstva u vojnostegovnom postupku

U vojnostegovnom postupku činjenično stanje se utvrđuje svim sredstvima prikladnim za dokazivanje, te se u tu svrhu može pribaviti isprave, saslušati svjedoke, pribaviti nalaze i mišljenje vještaka i obaviti očevid (čl. 58.st.1. ZUP-a). Zakon samo primjerice navodi dokazna sredstva koja se najčešće koriste u upravnom postupku.⁴² Svi dokazi načelno imaju jednaku dokaznu snagu odnosno u vojnostegovnom postupku nema stupnjevanja dokaza. Nije potrebno dokazivati činjenice o kojima javnopravno tijelo vodi službenu evidenciju, opće poznate

⁴² „Dašto, upravni postupnik naznačuje samo najvažnije vrsti dokaznih sredstava, ona za koja bi se moglo tvrditi da su tipična, te ponajčešće porabljena, i s razloga takvoga podesnim da ih se u Zakonu izrijekom naznači. To znači da je službena osoba koja postupak vodi, glasom one iste dokazne maxime, vlasna porabiti i kakva druga, moglo bi se reći, atipična dokazna sredstva – kada smatra da su podesna za utvrđivanje pravoga stanja stvari ili da odgovaraju pojedinomu slučaju.“, B. Babac, *Upravno pravo*, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2004, 885.; „Zakonodavac je Zakonom o općem upravnom postupku javnopravnom tijelu otvorio mogućnost utvrđivanja činjeničnog stanja svakim sredstvom prikladnim za dokazivanje. Međutim, i izričito je naveo neka dokazna sredstva i to: isprave, saslušanje svjedoka, nalaz i mišljenje vještaka te očevid. Može se ustvrditi kako su izričito navedena samo u praksi najkorištenija dokazna sredstva među kojima će se za dokazivanje neke činjenice odabrati u svakom konkretnom slučaju najpogodnije sredstvo. Stoga, tijelo koje izvodi i ocjenjuje dokaze ne može neko dokazno sredstvo vrednovati kao sredstvo s jačom ili slabijom dokaznom snagom u odnosu na druga, jer su sva dokazna sredstva prema pravnoj snazi izjednačena.“, D. Đerđa, „Obavješćivanje i dostava u upravnom postupku“, u *Primjena Zakona o općem upravnom postupku*, Novi informator, Zagreb, 2010, 151.

činjenice, činjenice koje su poznate službenoj osobi ni činjenice koje propis pretpostavlja, ali je dopušteno dokazivati nepostojanje tih činjenica. Službena osoba koja vodi postupak nije ograničena samo na činjenice koje iznosi stranka niti na dokaze koje stranka podnosi ili predlaže. Službena osoba može po službenoj dužnosti u tijeku cijelog postupka izvesti svaki dokaz ako smatra da je to potrebno radi razjašnjenja stvari (čl.58.st.2. i čl. 51. st. 2. ZUP-a). Izvođenje dokaza ispravama, saslušanjem svjedoka, vještačenjem i očevidom je jasno zakonski regulirano (čl. 60. do 69. ZUP-a) i ne izaziva značajnije dvojbe odnosno prijepore u upravnoj i sudskoj praksi odnosno pravnoj teoriji.⁴³ Svjedoka treba, u pravilu, ispitati na način da se prijavljenom službeniku omogući da se sučeli s njim i da mu postavlja pitanja, bilo u fazi istrage stegovne povrede, bilo na usmenoj raspravi u stegovnom postupku ili u nekom drugom postupku (npr. kaznenom postupku koji se vodi povodom istog životnog događaja)⁴⁴. Nema zapreka da se u vojnostegovnom

⁴³ Poblize P. Krijan, *Komentar Zakona o općem upravnom postupku*(3. izdanje), Novi Informator,Zagreb, 2006., 286-300., 309-320, 323-347.

⁴⁴ „29. U ovom predmetu Sud primjećuje da se utvrđenje odgovornosti podnositelja za disciplinski prekršaj temelji na nizu izjava danih policiji. Osobe koje su dale te izjave, osim podnositelja, nisu bile saslušane pred disciplinskim sudovima. S tim u svezi, Sud je utvrdio, u sklopu kaznenog postupka, da svi dokazi obično moraju biti izvedeni u prisutnosti optuženog. Ovo međutim ne znači da izjava svjedoka mora uvijek biti dana pred sudom da bi se priznala kao dokaz. Ono što je bitno da bi se osiguralo pravo na pošteno suđenje u građanskim postupcima je mogućnost da se osoba koja je u pitanju, upozna sa dokumentima, osporava ih i komentira. 30. U tom smislu Sud primjećuje da je na raspravi pred disciplinskim sudom podnositelj zahtjeva, koji je bio zastupan po odvjetniku, bio propisno upoznat sa svim dokazima protiv njega i da mu je dana odgovarajuća mogućnost da komentira izvedene dokaze (vidi, a contrario, stavak 56. presude Vanjak, citirane gore). Nakon što su dokazi pročitani, uključujući zapisnike o izjavama svjedoka, podnositelj zahtjeva i njegov odvjetnik nisu prigovorili načinu na koji su dokazi izvedeni i nisu zahtijevali saslušanje svjedoka. Odvjetnik je međutim zatražio da disciplinski sud u spis uvrsti pisane izjave drugih svjedoka, odnosno policijskih službenika T.P., Đ.J. i S.B., bez da je zatražio da oni daju usmene iskaze. 31. U ovim okolnostima Sud smatra da je podnositelju zahtjeva osigurano dovoljno informacija koje su mu omogućile da pravilno sudjeluje u postupku. Pružena mu je mogućnost da komentira sav dostupni materijal, a tijekom disciplinskog postupka nije prigovorio proceduri izvođenja dokaza.“, *Europski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP), predmet Trubić protiv Hrvatske, zahtjev br. 44887/10, Odluka od 2.10.2012., [501](http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CCIQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.vlada.hr%2Fhr%2Fcontent%2Fdownload%2F233214%2F3421849%2Ffile%2FTrubi%25C4%2587%2520Mile%2520-%2520Odluka%2520o%2520nedopu%25C5%25A1tenosti%2520-</i></p></div><div data-bbox=)*

postupku koriste i dokazi čije korištenje u kaznenom postupku nije dopušteno, u prvom redu službena bilješka o razgovoru s određenom osobom⁴⁵ ili pak zapisnik o uzimanju izjave osobe protiv koje je podnesena stegovna prijava ili svjedoka koji je sačinjen od strane vojne policije, policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova, suca istrage, na raspravi u upravnom ili sudskom postupku, a na okolnosti (činjenice) koje su pravno relevantne za rješavanje o stegovnoj odgovornosti. U vojnostegovnom postupku nije moguće koristiti dokaze pribavljene posebnim dokaznim radnjama, koje se mogu provoditi uz odobrenje suca istrage i to samo za određena kaznena djela. Rezultati takvih dokaznih radnji mogu se koristiti samo u kaznenom postupku, a cjelovita snimka, zapis i dokumentacija se čuvaju zapečaćeni u državnom odvjetništvu. Iz ovoga proizlazi da se rezultati posebnih dokaznih radnji ne mogu koristiti u nekom drugom, pa tako ni u stegovnom postupku (čl.332., 331.st.1., 335.st.6. i 338.st.1. ZKP-a).

d. Troškovi postupka

O troškovima u stegovnom postupku vojnostegovni sud odlučuje rješenjem.

Kada do donošenja rješenja nedostaju podaci o visini troškova, o troškovima se može odlučiti i posebnim rješenjem. Ako konačnim rješenjem nije utvrđena odgovornost stranke, troškovi stegovnog

%252002%252010%25202012%2520.pdf&ei=IXeRU_C-Iq-r0gWo3oC4BA&usg=AFQjCNFza9o4WaGLs2X9Jn5wTQXMZMLw5A&sig2=jreZwYvKbguOzKNq61NPrQ&bvm=bv.68445247,d.bGQ (6.06.2014.). O korištenju pisanog iskaza svjedoka u disciplinskom postupku vidi detaljnije: S. Marković, „Još o povredi prava na pravično suđenje u odnosu na nemogućnost neposrednog saslušanja svjedoka“, *Informator*, Novi informator, Zagreb, 5445/2011,15.-16.; D. Juras, „Izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka u disciplinskom postupku“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 3/2011, 511.-537. i D. Juras, „Mogućnost očitovanja o pisanom iskazu svjedoka kao uvjet pravičnog suđenja“, *Informator*, Inženjerski biro, Zagreb, 6147/2013,17-18.

⁴⁵ „...službene bilješke u fazi njihova nastanka nisu nezakonito pribavljeni materijali ni s aspekta potencijalnog budućeg kaznenog postupka, niti s aspekta disciplinskog postupka. Oni postaju nezakonit dokaz tek ako se koriste u kaznenom postupku. Njihovo korištenje u druge (zakonite) svrhe nije zabranjeno.“, *Ustavni sud*, U-III-691/2001, <http://sljeme.usud.hr/usud/praksven.nsf/Ustav/C1256A25004A262AC1256FAA0046EE8B?OpenDocument> (6.06.2014.)

postupka podmiruju se iz proračunskih sredstava Ministarstva obrane (čl. 61. PVS-a).

e. Zastara pokretanja i vođenja stegovnog postupka

Zastara je pravna nemogućnost pokretanja i vođenja stegovnog postupka protiv osnovano sumnjivog počinitelja stegovne povrede. Zastarijevanje upozorava nadležna tijela na potrebu odgovornijeg i savjesnijeg obavljanja dužnosti u otkrivanju i kažnjavanju počinitelja stegovnih povreda, kako ne bi protekao zakonski rok u kojem se postupak može pokrenuti i voditi. Institut zastare opravdava se činjenicom da nakon proteka određenog vremena slabi interes društva za kažnjavanje određenog ponašanja, kao i činjenicom da nakon proteka određenog vremena kazna gubi svrhu.⁴⁶ Dodatni argument za postojanje ovog instituta nalazi se i u činjenici da je počinitelju dužno pružiti se pravnu sigurnost da nakon određenog razdoblja neće biti gonjen za počinjeno djelo. U slučaju nastupanja zastare posljedica je obustava stegovnog postupka. Pravne posljedice zastare ne mogu se nikakvim pravnim sredstvom otkloniti, a sud o zastari vodi računa po službenoj dužnosti. Pokretanje stegovnog postupka zbog stegovne pogreške zastarijeva nakon isteka tri mjeseca od dana kada je nadređena osoba postavljena na dužnost zapovjednika satnije, njoj ravne ili više razine saznala za izvršenu povredu i počinitelja, ali najkasnije u roku od šest mjeseci od dana izvršenja povrede, a postupak se mora završiti u roku od šest mjeseci od dana pokretanja. Pokretanje stegovnog postupka zbog stegovnog prijestupa zastarijeva nakon isteka 12 mjeseci od dana kada je nadređena osoba postavljena na dužnost zapovjednika bojne, njoj ravne ili više

⁴⁶ „Kad se hoće ograničiti pravo na to gonjenje, a upravo za tim se ide kod institucije zastare krivičnog gonjenja, u prvom redu uzimaju se u obzir materijalno – pravni razlozi: to što protijekom vremena slabi potreba i interes društva da kaznom intervenira radi održavanja reda i poštovanja zakona; protijekom vremena kažnjavanje obično nije kriminalno politički ni nužno ni opravdano – slabi sam učinak kazne, a i sam počinitelj kao neosnovanu prima jednu jako zakašnjelu krivičnu sankciju.“, F. Bačić, *Krivično pravo*, Opći dio, Informator, Zagreb, 1995, 441. "Da nije usvojen institut zastarijevanja, kazna bi promašila svoj cilj, postala bi neopravdana, a kažnjavanje bi postalo samo sebi svrha. Sve to bi bilo suprotno zahtjevima kazneno-pravne sankcije, posebice svrsi kazne...“, M. Petranović, „Zastara kaznenog i prekršajnog progona, te izvršenja kaznenih i prekršajnih sankcija“ – I. dio, *Hrvatska pravna revija*, Inženjerski biro, Zagreb, 5/2004, 54.

razine saznala za stegovni prijestup, ali najkasnije u roku od dvije godine od izvršenog prijestupa, a postupak se mora završiti u roku od dvije godine od dana pokretanja. Zastara pokretanja i vođenja stegovnog postupka zbog stegovnog prijestupa koji ima obilježja kaznenog djela za koje se postupak vodi po službenoj dužnosti te je u povodu toga kaznenog djela u tijeku postupak pred nadležnim državnim odvjetništvom ili sudom ili je kazneni postupak već okončan pravomoćnom osuđujućom presudom nastupa istodobno kada i zastara progona zbog kaznenog djela (čl. 186. ZSOS-a).

f. Udaljenje iz službe

Udaljenje iz službe upravna je stvar. Djelatna vojna osoba može biti udaljena iz službe kada je pokrenut kazneni postupak ili stegovni postupak zbog stegovnog prijestupa⁴⁷, a povreda je takve naravi da bi ostanak u službi dok traje kazneni ili stegovni postupak mogao štetiti interesima službe⁴⁸. Rješenje o udaljenju iz službe⁴⁹ donosi nadređena

⁴⁷ "Opće značajke suspenzije jesu legalitet, privremenost, represivnost, preventivnost i akcesornost.", D. Bolanča, „Posebnosti suspenzije pomoraca u hrvatskom radnom i pomorskom pravu“, *Pravo u gospodarstvu*, Hrvatsko udruženje pravnikâ u gospodarstvu, Zagreb, 11-12/1995, 828.; „Udaljenje sa rada je svojevrsna akcesorna, preventivna i privremena mjera udaljenja radnika sa rada, uz pravo na određenu naknadu zarade. Udaljenje je akcesorna mjera, jer ovisi od određenog razloga. Udaljenje je preventivna mjera, jer se određuje da bi preduhitrila štetna djelovanja za imovinu poslodavca. Udaljenje je privremena mjera jer je njeno djelovanje vremenski ograničeno.“, R. Pale, „Udaljenje radnika sa rada (suspenzija)“, *Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu*, Sarajevo, 1/2012, 133.; Suspenzija kao institut ima obilježja privremene mjere, a u radnim odnosima predviđa se kao privremena mjera u vezi sa povredama radne dužnosti., P. Kunić, *Upravno pravo* (1. izdanje), Pravni fakultet i Visoka škola za unutrašnje poslove, Banja Luka, 2006, 163.; „Udaljenje treba razlikovati od disciplinske mjere, pošto se određuje dok vlada presumpcija nevinosti, dakle, prije nego što se utvrdi odgovornost radnika za nastanak uzroka.“, Z. Ivošević., *Radno pravo*, Fakultet za poslovno pravo, Beograd, 2005, 254.; Suspenzijom se ne prejudicira ishod disciplinskog postupka. D. Hadži-Tančić, „Režimi udaljenja zaposlenog sa rada u srpskom zakonodavstvu“, *Pravni život*, Beograd, 10/2003, 915..

⁴⁸ Moguće ometanje vođenja stegovnog postupka kao razlog za udaljenje iz službe propisuju čl. 131. Zakona o državnim službenicima Slovenije, Uradni list, br. 56/02, 110/02, 2/04, 23/05, 35/05, 62/05, 113/05, 21/06, 23/06, 32/06, 62/06, 131/06, 11/07, 33/07, 63/07, 65/08, 69/08, 74/09, 40/12, čl. 38. Saveznog disciplinskog zakona Njemačke-SDZ Njemačke, Bundesgesetzblatt IS 1510/2001, 160/2009, 2554/11, 3154/13, 3386/13, <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bdg/gesamt.pdf>

osoba: u Oružanim snagama – časnik na dužnosti zapovjednika samostalne bojne, njoj ravne ili više razine; u Ministarstvu obrane – osoba na dužnosti načelnika sektora, odnosno njoj ravne ili više razine. Nadređena osoba obvezna je u rješenju obrazložiti činjenice i okolnosti na temelju kojih je donijela rješenje o udaljenju iz službe te je obvezna o udaljenju, bez odgađanja, obavijestiti osobu nadležnu za raspoređivanje osobe udaljene iz službe. Protiv rješenja o udaljenju iz službe dopuštena je žalba Višem vojnostegovnom sudu u roku od 15 dana od dana dostave rješenja⁵⁰. O žalbi Viši vojnostegovni sud odlučuje po sucu pojedincu. Žalba protiv rješenja o udaljenju iz službe ne odgađa njegovo izvršenje. Viši vojnostegovni sud dužan je riješiti žalbu u roku od 15 dana od primitka žalbe. Rješenje Višega vojnostegovnog suda izvršno je u upravnom postupku danom dostave toga rješenja. Udaljenje iz službe djelatne vojne osobe može trajati samo dok postoje razlozi zbog kojih je doneseno rješenje o udaljenju iz službe. Nakon prestanka razloga za udaljenje iz službe djelatne vojne osobe nadležna osoba obvezna je riješiti

(6.06.2014.), čl. 93. Zakona o državnim službenicima i namještenicima Crne Gore, Službeni list br. 39/11, 66/12, dok SDZ Njemačke čl. 38. traži i vjerojatnost da će u stegovnom postupku biti izrečena kazna prestanak državne službe. Iako postoje specifične okolnosti kada je vojnu osobu opravdano udaljiti iz službe i kada nije očekivano izricanje najstrože sankcije, u najvećem broju slučajeva može se prihvatiti stajalište da je udaljenje iz službe opravdano „isključivo u situacijama kada vrsta djela koje je učinjeno, način i posljedice koje su nastupile imaju takav karakter i procjenu koja se vrši na osnovu svih raspoloživih činjenica, da će zaposlenom nakon provedenog postupka biti izrečena mjera prestanka radnog odnosa.“ V. Nikolić, „Disciplinska odgovornost i privremeno udaljenje sa rada policijskih službenika“, *Izbor sudske prakse*, Glosarijum, Beograd, 12/2012, 14.

⁴⁹ Zaposleni se udaljava sa rada kad se odluka o tome donese. Bez odluke, nema udaljenja i kada osnova za udaljenje postoji. S obzirom na to, odluka o udaljenju zaposlenog sa rada ima konstitutivni karakter. Z. Ivošević *et al.*, *Komentar Zakona o radu*, Savremena administracija, Beograd, 2004, 279.

⁵⁰ „S obzirom da se mjera udaljenja sa rada određuje povodom pokrenutog disciplinskog postupka, a ne radi utvrđivanja disciplinske odgovornosti, odnosno da udaljenje sa rada nije disciplinska sankcija, već preventivni akt disciplinskog tijela kojim se državni službenik udaljava sa rada do okončanja disciplinskog postupka, bez prejudiciranja njegove odgovornosti, rješenje o udaljenju sa rada može se žalbom pobijati samo sa stanovišta razloga zbog kojih se ono može donijeti (odrediti) i ovlasti tijela koje je donijelo rješenje o udaljenju, ali ne i sa stanovišta da li je državni službenik počinio povredu dužnosti koja mu se stavlja na teret i da li je kriv za njeno izvršenje.“, R. Bezbradica, 190.

status u službi djelatne vojne osobe. Udaljenje iz službe može trajati do okončanja kaznenog ili stegovnog postupka. Smatrat će se da djelatna vojna osoba nije ni bila udaljena iz službe: ako bude obustavljen kazneni postupak koji se protiv nje vodio, ako pravomoćnom odlukom suda bude oslobođena optužbe ili optužba bude odbijena ili odbačena, ako izvršnom odlukom vojnostegovnog suda bude oslobođena od odgovornosti ili postupak bude obustavljen, ako u postupku po izvanrednim pravnim lijekovima bude oslobođena optužbe, ako joj u stegovnom postupku pred vojnostegovnim sudom bude izrečena stegovna mjera. Osobi za koju se smatra da nije niti bila udaljena iz službe pripadaju sva prava u vezi s obavljanjem službe kao da je cijelo vrijeme bila na dužnosti. Djelatna vojna osoba za vrijeme udaljenja iz službe ostvaruje pravo na naknadu plaće u iznosu od 60%, a ako uzdržava obitelj, u iznosu od 80% osnovne plaće isplaćene u mjesecu koji je prethodio mjesecu udaljenja iz službe. Vrijeme udaljenja iz službe ne računa se u vrijeme za promaknuće u službi osim ako se u odgovarajućem postupku utvrdi da nije postojao razlog za udaljenje iz službe. Djelatna vojna osoba za vrijeme udaljenja iz službe ostvaruje sva prava iz zdravstvenog osiguranja, osim prava na naknadu plaće zbog bolovanja (čl. 67.st.2., 68.st.1., čl. 69.-73. i čl. 190.st.4. ZSOS-a).

g. Sudska zaštita protiv odluka o stegovnoj odgovornosti

Temeljeno pravo svakog čovjeka i građanina sastoji se u tome da zakonom ustanovljeni, neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, kako to predviđa i članak 29. Ustava. Sudska kontrola zakonitosti pojedinačnih akata upravnih vlasti i tijela koja imaju javne ovlasti zajamčena je čl. 19. st.2. Ustava. Stranka u postupku zbog stegovne povrede, može sudsku zaštitu tražiti pred sudbenim tijelima⁵¹ (Upravni, Ustavni i Europski sud za ljudska prava) redosljedom (obraćanja sudu) kojeg mora pritom poštivati.

⁵¹ „Ići sucu znači ići pravdi. U ovih pet antičkih riječi smještena je čitava civilizacija prava i pravosuđa.“, S. Perović, *Prirodno pravo i sud*, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, 1996, 7.

Protiv rješenja Višega vojnostegovnog suda može se tužbom, u roku od 30 dana od zaprimanja njegove odluke, pokrenuti upravni spor pred sudom nadležnim za upravne sporove (čl. 185. st. 9. ZSOS-a i čl. 22. i 24. Zakona o upravnim sporovima⁵²). Mjesna nadležnost suda se određuje prema prebivalištu tužitelja⁵³. Novi ZUS je uveo dva stupnja odlučivanja uz „filter“ (ograničenje) prava na žalbu tako da se žalba može podnijeti samo kada je upravni sud presudom sam odlučio o pravu, obvezi ili pravnom interesu stranke (čl. 66. ZUS-a). Protiv presude Upravnog suda može se Ustavnom sudu podnijeti ustavna tužba ako stranka smatra da joj je takvom odlukom povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom. Mora se raditi o pravu zasnovanom na Ustavu,“ u pravilu na ustavnim odredbama o temeljnim pravima i slobodama čovjeka i građanina (članci 14.-49. Ustava) i obratno, nema mjesta ustavnoj tužbi kad su njezinom podnositelju povrijeđena neka druga (subjektivna) prava koja nisu zasnovana na Ustavu, nego na zakonu ili nekom podzakonskom aktu.⁵⁴ “Ustavna se tužba može podnijeti u roku od 30 dana računajući od dana primitka odluke (čl. 64. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu⁵⁵). Radi povrede prava zajamčenog Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁵⁶, podnošenjem zahtjeva, nakon što su iscrpljena pravna sredstva u Republici Hrvatskoj, može se pokrenuti spor pred Europskim sudom za ljudska prava. Osim što će Europski sud za ljudska prava, odlučujući o zahtjevu stranke, utvrditi da (li) je došlo do povrede prava i sloboda zajamčenih Konvencijom, njegova odluka je bitna i jer presuda, kojom se usvaja zahtjev i utvrđuje da je došlo do povrede konvencijskog prava,

⁵² Zakon o upravnim sporovima- ZUS, NN br. 20/10, 143/12.

⁵³ Zakonom o područjima i sjedištima sudova, NN br. 144/10, 84/11, (čl. 6.) formirana su 4 prvostupanjska upravna suda sa sjedištem u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku.

⁵⁴ V. Belajec, „Ustavne osnove za podnošenje ustavne tužbe“, u J. Crnić *et al.*, *Ustavni sud u zaštiti ljudskih prava*, Organizator 2000., str. 99.; O kriterijima dopuštenosti ustavne tužbe vidi: S. Rodin, „Temeljna prava i dopuštenost ustavne tužbe, u J. Crnić *et al.*, 209-216.

⁵⁵ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, NN br. 49/02.

⁵⁶ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda-Konvencija, NN - MU br. 18/97, 6/99, 8/99, 14/02, 1/06, 2/10.

uvijek predstavlja „novu činjenica“ u smislu zakonskog razloga za obnovu postupka.⁵⁷

h. Postupak pomilovanja

Postupak pomilovanja pokreće se na temelju molbe stranke kojoj je pravomoćno izrečena stegovna kazna. Molbu za pomilovanje stranka podnosi vojnostegovnom sudu pred kojim je vođen stegovni postupak. Vojnostegovni sud molbu stranke sa spisom predmeta dostavlja Vojnom kabinetu Predsjednika Republike Hrvatske, koji je kao vrhovni zapovjednik Oružanih snaga nadležan odlučivati o toj molbi (čl. 69., 70.st.1. i 71.st.1.-2. PVS-a).

i. Odlučivanje o stegovnoj odgovornosti za vrijeme trajanja ratnog stanja ili stanja neposredne ugroženosti

Za vrijeme trajanja ratnog stanja ili stanja neposredne ugroženosti izriču se stegovne mjere i stegovne kazne koje bi imale svrhu s obzirom na uvjete i okolnosti u kojima se izriču i koje se mogu izvršiti i provesti. O stegovnoj odgovornosti za kršenje vojne stege za vrijeme trajanja ratnog stanja ili stanja neposredne ugroženosti odlučuje se odmah, a najkasnije u roku od 48 sati od sata saznanja osobe nadređene stranci. Žalbu protiv odluke o izrečenoj stegovnoj mjeri izjavljuje se neposredno nakon priopćenja. Za vrijeme trajanja ratnog stanja ili stanja neposredne ugroženosti vojnostegovni sud može odlučiti da se rasprava održi i bez stranke ako ona zbog ratnih prilika ili neodgodivo važnih zadaća ne može biti nazočna.

⁵⁷ “32. Zaključno, u pitanjima izvršenja presuda Europskog suda domaća sudska praksa mora se izgrađivati tako da uvažava međunarodnopravne obveze koje za Republiku Hrvatsku proizlaze iz Konvencije. Mora biti u suglasnosti s navedenim relevantnim pravnim stajalištima i praksom Europskog suda jer su one za Republiku Hrvatsku obvezujući međunarodnopravni standardi. To znači da je svaka presuda protiv Republike Hrvatske u kojoj je Europski sud utvrdio povredu Konvencije za nadležna domaća tijela - nova činjenica. (...) To zaključno znači da je presuda Europskog suda uvijek "nova činjenica" koja mora dovesti do ispitivanja osnovanosti zahtjeva za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju odluke Europskog suda, ako takav zahtjev bude podnesen“, Ustavni sud, U-III-3304/2011 od 23.01.2013., <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaW.nsf/70dc920edc085267c1256e340034695e/c12570d30061ce54c1257afc00516781?OpenDocument>

U slučaju iz stavka 1. ovoga članka vojnostegovni će sud stranci imenovati branitelja po službenoj dužnosti (čl. 77.-80. PVS-a).

ZAKLJUČAK

Stegovna odgovornost nije jedini institut koje može i mora osigurati profesionalno i učinkovito postupanje i ponašanje vojnih osoba, ali ima značajnu ulogu kroz preventivno i represivno djelovanje nadležnih tijela.

Zakonodavac je jasno propisao pravila ponašanja i pravila za utvrđivanje odgovornosti za stegovne povrede službene dužnosti, te dostatan broj stegovnih povreda i sankcija kako bi se sva nedopuštena ponašanja mogla pravno okvalificirati, a prilikom izricanja kazne istu moglo individualizirati i njome ostvariti svrhu kažnjavanja. Vojnim osobama je pružena odgovarajuća sudska zaštita protiv odluka u stegovnom postupku. Posebno treba istaknuti, a što je jasno izraženo kroz pojedine opise stegovnih povreda, da vojne osobe moraju voditi računa o svom ponašanju i izvan službe.

Postojeću regulativu je moguće poboljšati, pa bi tako trebalo: donijeti novi Pravilnik o stegovnoj odgovornosti kako bi taj provedbeni podzakonski akt u cijelosti bio usklađen sa ZSOS-om, propisati posebne kazne koje se mogu izreći vojnim osobama kada se postupak protiv njih vodi i nakon prestanka službe⁵⁸, institut ubrojivosti propisati Pravilnikom o stegovnoj odgovornosti kojim su propisane ostale pretpostavke stegovne odgovornosti, izmjenom ZKP-a omogućiti korištenje rezultata posebnih dokaznih radnji i u stegovnom postupku, a kod zastare vođenja stegovnog postupka propisati prekid ili obustavu zastare za vrijeme dok se izvršna odluka o stegovnoj odgovornosti preispituje pred upravnim,

⁵⁸ SDZ Njemačke je čl. 5. st. 2. za umirovljene državne službenike propisao disciplinske kazne: smanjenje mirovine i oduzimanje mirovine. Prema čl. 107.a ZDS-a, ako je državnom službeniku prestala državna služba nakon pokretanja postupka zbog teške povrede službene dužnosti, službenički sud nastaviti će vođenje postupka i na osnovi utvrđenog činjeničnog stanja donijeti odluku o odgovornosti za tešku povredu službene dužnosti, a ako službenički sud u takvom slučaju utvrdi odgovornost za tešku povredu službene dužnosti prijavljenoj osobi će izreći zabranu prijema u državnu službu na vrijeme od jedne do četiri godine.

Ustavnim ili Europskim sudom za ljudska prava kako ne bi došlo do zastare tijekom tog preispitivanja koje najčešće traje više godina⁵⁹.

Osim što vojnim osobama treba biti jasno koja ponašanja i postupanja su kažnjiva, što utječe na njihov rad i ponašanje, stegu se može održati i poboljšati i motiviranjem požrtvovanih i uspješnih vojnih osoba odnosno jasnim određivanjem uvjeta za nagrađivanje njihovog rada.

⁵⁹ Prekid zastare stegovnog postupka, tijekom sudskog preispitivanja izvršne odluke o stegovnoj odgovornosti, u službeničko zakonodavstvo Republike Hrvatske unesen je čl. 109. st. 4.-5. ZDS-a: „Zastara vođenja postupka prekida se svakom postupovnom radnjom nadležnog tijela usmjerenom ka odlučivanju o odgovornosti za povredu službene dužnosti ili zakonitosti i ustavnosti rješenja te nakon svakog prekida, zastarni rok počinje iznova teći. Apsolutna zastara vođenja postupka nastupa protekom dvostruko vremena koliko je prema zakonu propisana zastara vođenja postupka zbog povrede službene dužnosti.“; Na potrebu rješavanja ovog problema u zakonodavstvu Srbije upozrila je V. Nikolić., „Disciplinska odgovornost zaposlenih u Ministarstvu unutarnjih poslova“, Pravni informator, Intermex, Beograd, 2/2013, 30.: „(...) trebalo normirati da dolazi do zastoja zastarijevanja kada se pokrene upravni spor, jer jedino u tom slučaju neće doći do zastare i moći će se meritorno postupiti po nalogu iz presude (ukoliko se tužba uvaži i poništi rješenje Ministarstva unutarnjih poslova).“

DISCIPLINARY RESPONSIBILITY OF MILITARY PERSONNEL IN THE CROATIAN LAW

SUMMARY

This paper gives an overview of the organization of disciplinary responsibility of military personnel in the Republic of Croatia, and with certain institutes the author gives standpoints of legal theory and jurisprudence. In the introduction the author defines the terms military personnel and disciplinary responsibility, and gives rules of conduct, principles and particularities of service in the armed forces. In the central part of the paper the author defines military discipline and describes the types of violations of military discipline, types of disciplinary sanctions and rules of military disciplinary proceedings. The author emphasizes that military personnel are required to respect the principles of conduct in the military service and beyond. The author concludes that the legislator has legally qualified all possible violations of military discipline and proscribed a sufficient number of sanctions that can be used to achieve the purpose of punishment, as well as that military disciplinary proceedings is regulated in a detailed and clear way.

Keywords: Disciplinary responsibility, disciplinary proceedings, disciplinary sanctions, military personnel, military discipline

